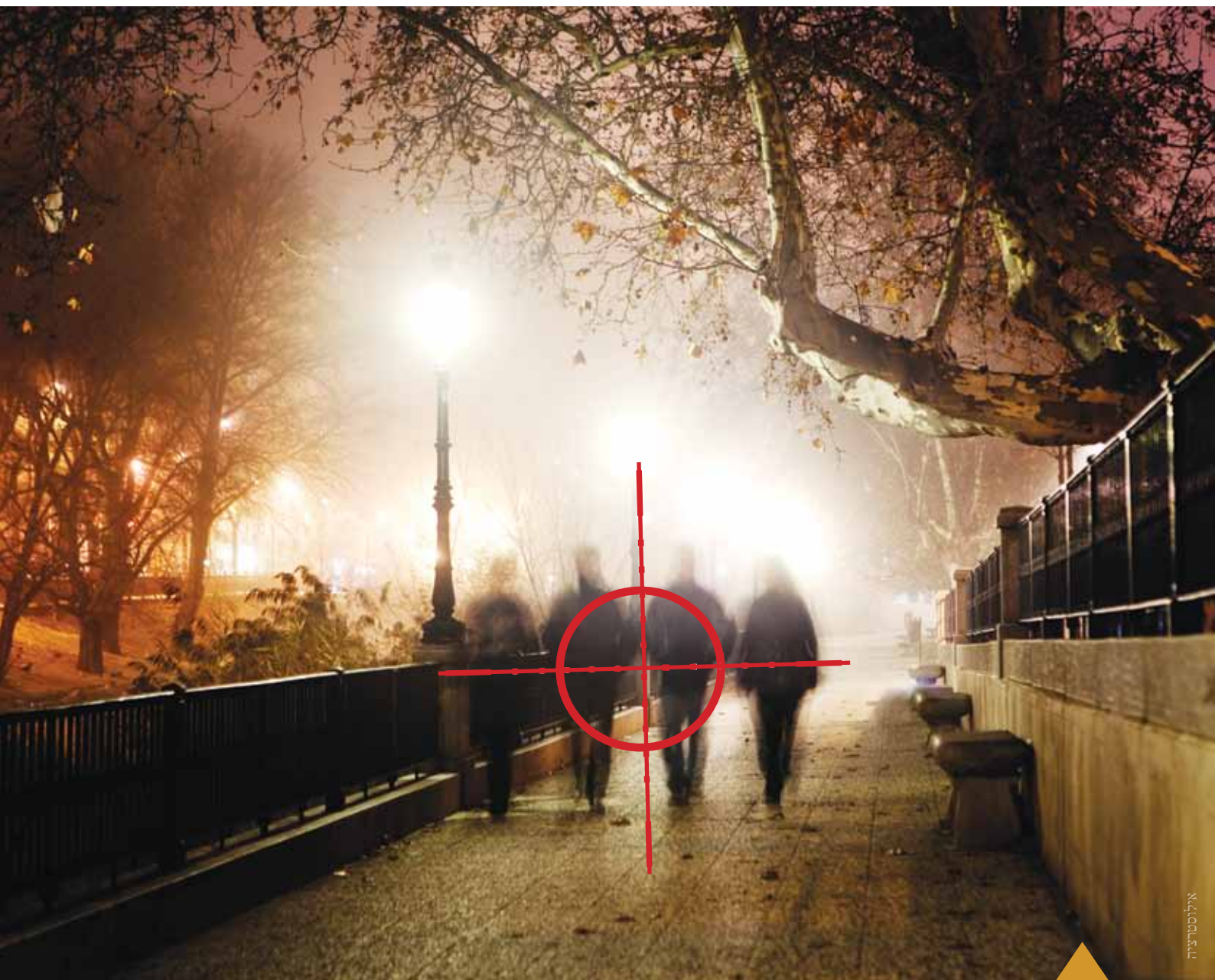

בטחון פנים

כתב עת \ המשרד לביטחון הפנים

גיליון מס' 3, יוני 2013

אילוסטרציה

המשרד לביטחון הפנים
www.mops.gov.il

הם מאוימים

על תופעת האיומים על נבחרי ציבור ועל שוטרים - עמ' 8

תוכן עניינים

3	לא נח לרגע
	סנ"ץ גל גלעד ענת בשן
8	הם מאוימים
	סנ"ץ יגאל לוגסי
12	שומרי הסף
	רב-כלאי ניקול אנגלהרד
16	האור המחטא
	פרופ' מרדכי קרמניצר
18	על המפה
	נצ"ם ד"ר בשורה רגב, שי עמרם
20	רומז לפני שרוצח
	נצ"ם (ברימוס) ד"ר סוזי בן-ברוך
24	תמונת מצב
	נצ"ם ד"ר בשורה רגב, גיא נגר, ניצן שירי
26	שפת האש
	טפסר רן שלף
30	תרלקת -
	אבל לא באלכוהול
	יואל הרר
34	לא נחמד
	יאיר גלר
38	מקור חדש
	הדי וגשל
40	זה (לא) רק ספורט
	גיל חורב
42	על קו התפר
	ענת בשן
47	מדור "קצרים"

אז מה היה לנו...

כפרפראזה למילותיו של אוגוסט וולמר, שהיה בשנות השלושים של המאה העשרים מפקד משטרת ברקלי ונשיא הארגון הבינלאומי של מפקדי משטרות, שאותן כתב בספרו "המשטרה בחברה המודרנית", ניתן לומר, שהאזרח מצפה מנותן השירות שתהיה לו חוכמה כמו לשלמה, אומץ של דוד, סבלנות של איוב, מנהיגות של משה, אדיבות של השומרוני הטוב, דיפלומטיה של לינקולן וידע בכל ענפי הטבע והחברה... לא נותר לנו אלא לקוות, שכלל העובדים בזרועותיו השונות של המשרד לבטחון הפנים נחננו בתכונות אלה, ולקראת הגיליון הבא של "בטחון פנים", בעוד שלושה חודשים, נוכל לאחל באמת "שנה טובה".

ועד אז - קיץ שקט לכולנו!

אלי כהן

אז מה היה לנו כאן, מאז ראה אור הגיליון השני של "בטחון פנים" בתחילתו של חורף, ועד גיליונו זה, בתחילת חום הקיץ? מערכת בחירות ועמה מושגים חדשים במעט במקומותינו כמו "אח", "ברית", "פוליטיקה חדשה", יום הבוחר, משא ומתן קואליציוני, הרכבת ממשלה, השבעתה, דיונים קדחתניים על תקציב המדינה, על "שוויון בנטל", על גזירות כלכליות, על קיצוצים בתקציבי משרדי הממשלה, וגם סיכום עם שר האוצר על הגדלת תקציב המשרד לבטחון הפנים. ולצד כל אלה גם, בין היתר, הקמתה של הרשות הארצית לכיבוי ולהצלה, פרסום פרשת האסיר X, מעשי רצח מזוויעים, חשד להטרדות מיניות, טירור לאומני, פשיעה גזענית, חיסולים בעולם התחתון, ותרגיל "נקודת מפנה 7" (גם כדי שלא נשכח, חלילה, היכן אנו חיים...).

* יוצא לאור באחריות מנכ"ל המשרד לבטחון הפנים, רותם פלג

* עורכת - ענת בשן

* מערכת - טל וולכוביץ, דוברת המשרד לבטחון הפנים

ניצב-משנה ד"ר בשורה רגב, המשרד לבטחון הפנים

סגן-ניצב גל גלעד, המשרד לבטחון הפנים

הדי וגשל, המשרד לבטחון הפנים

רב-כלאי ניקול אנגלהרד, ק' הסברה ארצית, שירות בתי-הסוהר

יורם לוי, דובר נציבות כבאות והצלה

גלעד היימן, דובר הרשות הלאומית למלחמה בסמים ובאלכוהול

* רכזת מערכת - אורית שמיר-שמואל

* כתובת המערכת - דוברות המשרד לבטחון הפנים,

רח' קלרמון גנו, הקרייה המזרחית, ירושלים

טלפון - 054-4870347, 02-5428002

דוא"ל - oritsh@mops.gov.il

* עיצוב גרפי - סטודיו בילט, תל-אביב

* הרפסה - דפוס המקור, יבנה

המערכת שומרת לעצמה את הזכות לערוך את כתבי-היד המגיעים אל שולחנה.

לא נח לרגע

סגן-ניצב גל גלעד

המזכירות הבטחונית, המשרד לבטחון הפנים

ענת בשן

הוא מכהן בתפקידו זו הקדנציה השנייה ברציפות « בשעה שנדרש קיצוץ מתקציב משרדי הממשלה האחרים, תקציב משרדו עלה בעשרה אחוזים » הוא מקבל גיבוי מלא מראש הממשלה, ועם שר האוצר יש לו שיתוף פעולה מצוין « הוא נחוש לקדם את המהלכים, שיביאו לגיוסם לשירות צבאי של חלק ניכר מהצעירים החרדים » הוא גם דרש להגדיר את מעשי הפשיעה הלאומנית בפעולות טירור « ולפי תפיסת עולמו, כל גופי החירום בארץ צריכים להיות באחריות משרדו » יצחק אהרונוביץ, השר לבטחון הפנים. ראיון נוקב

שהוגדר לאבטחה בלבד. במקרים חריגים ביותר יינתן אישור למאבטחים לשאת עמם את כלי-הנשק בצאתם ממקום עבודתם רק על-ידי ראש אגף המבצעים במשטרה. במקביל, ייבדקו מחדש התבחינים למתן אישור לנשיאת כלי-נשק ולחידוש רישיונם. בנוסף לכך, באמצע חודש מאי התחילה משטרת-ישראל במבצע לאיסוף כלי-נשק, וכל מי שמחזיק נשק שלא לצורך, ביניהם גם אספנים, נקראים להחזירם. כך ניתן יהיה לצמצם באופן משמעותי את מספר כלי-הנשק הנמצאים בידי אזרחים. מנגד, יש לשמור על מידת איזון ראויה, ולא לצמצם באופן גורף ומיידי את מתן הרישיונות לנשיאת כלי-נשק, שכן אל לנו לשכוח שאנחנו חיים בישראל ולא בשווייץ. אני מקווה", מוסיף ואומר השר יצחק אהרנוביץ, "שמקרים כאלו לא יישנו. יש להיות זהירים מאוד, ולעשות הכול כדי למנוע אותם. עם זאת, אל לנו לקשור את מתקפת הרצח בבנק הפועלים בבאר-שבע למחאות החברתיות בתחום הכלכלי, כפי שהתבטאו כלי תקשורת אחדים, למרות שבעבר כבר אירעו מעשי ייאוש, שבהם אנשים קיפדו חיים". בהידרשו לסוגיית המחאה החברתית אומר השר יצחק אהרנוביץ, כי ההפגנות הנערכות בימים אלה ליד בתי שרים עדיין קטנות, אך להבנתו, כשיוחלט על הגזירות הכלכליות, המחאה עשויות

ביום שני, 20 למאי, בשעה 12:50 נכנס איתמר אלון לסניף בנק הפועלים בבאר-שבע, והחל במסע הרג מתוכנן. הוא רצח ארבעה אנשים ופצע אדם נוסף באורח קשה. לאחר-מכן הסתגר בתא השירותים עם בת ערוכה והתאבד בירייה. איתמר אלון, לשעבר קצין בהנדסה קרבית ובמשמר-הגבול ומאבטח בעיריית באר-שבע, החזיק ברשותו נשק ברישיון. אירוע זה מתווסף לכשלושים מעשי רצח בעשור האחרון, שבוצעו בידי מאבטחים.

"אכן, אנו נדרשים לאחרונה יותר ויותר לסוגיית האבטחה במקומות ציבוריים בכלל ולסוגיית ריבוי כלי-הנשק שבידי אזרחים, בפרט", אומר יצחק אהרנוביץ, השר לבטחון הפנים. "לצד, את מעשה הרצח בבנק הפועלים בבאר-שבע לא ניתן היה למנוע, גם אם היה מוצב מאבטח חמוש בכניסה לבנק, שכן הרוצח היה נחוש בהחלטתו לבצע את שתכנן. אולם, לאור גל מעשי הרצח בידי מאבטחים ואנשי כוחות הביטחון, אני מקיים דיונים רבים בנושא, המתמקדים בשאלה, האם עלינו להיות נוקשים יותר בתבחינים למתן רישיון נשק לאזרחים, ולמנוע את קבלתו. היום, בניגוד לתחילת שנות האלפיים ולתקופת האינתיפאדה השנייה, פחת הצורך בהימצאותם של כלי-נשק רבים כל-כך בידי אזרחים, ועל כן, המדיניות, כפי שהתוית אותה כבר לפני כחצי שנה, לאחר שהועבר במרץ 2011 אגף לרישוי כלי ירייה ממשד הפנים למשרד לבטחון הפנים שבראשותי, היא מדיניות מצמצמת. יש לנקוט יד מגבילה ונחושה, ולא לתת לכל אחד את האפשרות להחזיק בכלי-נשק. על כן הוחלט, שהחל מ-27 באוגוסט השנה, עם סיום משמרתם, יפקידו המאבטחים בעסקים טעוני רשיון עסק או במוסדות כבנים, מוסדות חינוך, בתי-קולנוע, בתי-מלון ובתי-עסק את כלי-הנשק שבידיהם, במקומות עבודתם או במשרדי חברות האבטחה, ולא יצאו לבתייהם כשבידיהם נשק

◀ "החל מ-27 באוגוסט השנה,

יפקידו המאבטחים בעסקים טעוני

רשיון עסק או במוסדות את כלי-הנשק

שבידיהם עם סיום משמרתם. במקרים

חריגים ביותר יינתן אישור לשאת את

כלי-הנשק רק על-ידי ראש אגף

המבצעים במשטרה"

“הפגנות החרדים כנגד השוויון בנטל מחדדות בקרבי עוד יותר את הרצון לקדם את המהלכים, שיביאו לגיוסם של צעירים אלה לשירות צבאי או לשירות לאומי-אזרחי. שום אלימות, התפרעות ופגיעה בשוטרים לא ישנו את דעתי”

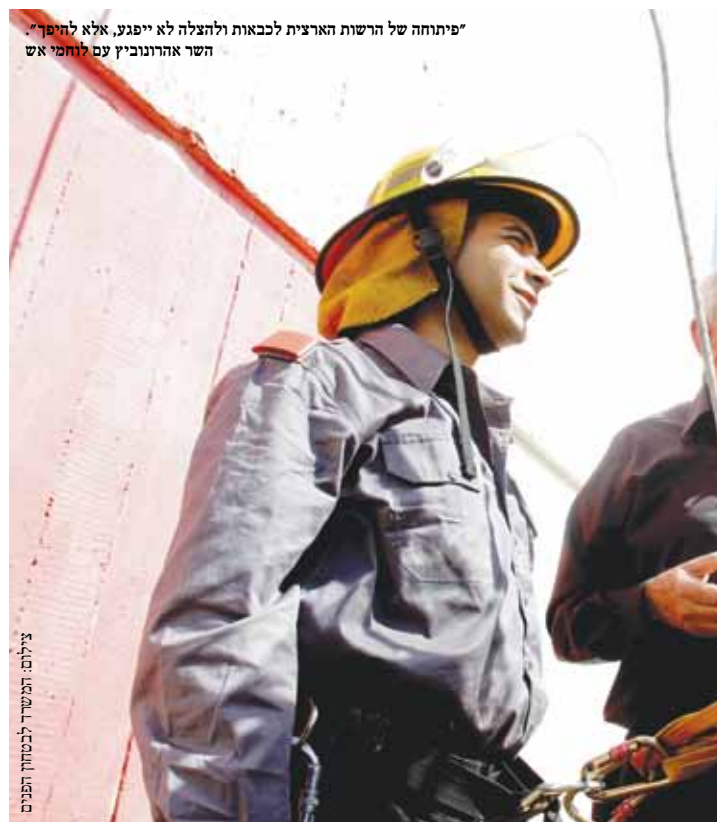
לא מכבר מול לשכת הגיוס בירושלים התעמתו חרדים עם המשטרה ופגעו בשוטרים, אומר השר יצחק אהרונוביץ. “ההפגנה הייתה אלימה ובוצעו מעצרים. לדעתי, יש להמשיך במדיניות של זימון לחקירה, ובמקרי הצורך גם להגיש כתבי אישום נגד מי שארגן מחאה בניגוד להיתר שקיבל מהמשטרה, וכמובן, כנגד

כל מי שהתפרע ופגע בשוטרים. אין בעניין זה ‘פרות קדושות’, ואף לא אחד יהיה חסין מפני חקירת משטרה. גם העובדה, שחילים חרדים מתקשים לעבור בשכונותיהם לבושי מדים, כי הם מותקפים על ידי החרדים עצמם – מטרידה את מנוחתי. הפגנותיהם האלימות של החרדים לא תשפיענה על ההחלטות שתתקבלנה בעניין השוויון בנטל. הפגנות אלה מחדדות בקרבי עוד יותר את הרצון לקדם את המהלכים, שיביאו לגיוסם של צעירים אלה לשירות צבאי או לשירות לאומי-אזרחי. שום אלימות, התפרעות ופגיעה בשוטרים לא ישנו את דעתי. שפת הכוח והאיומים לא ינצחו את שפת הצדק וההיגיון. מאחר שעם סיומה של עבודת ועדת השרים לעניין זה עוד צפויות לנו מחאות חריפות, ביקשתי ממפקח המשטרה לנקוט יד קשה ובלתי מתפשרת כנגד המתפרעים. כך גם בכל הקשור לניסיון למנוע מנשות הכותל להתפלל ברחבת הכותל המערבי, כפי שאפשר להן בית-המשפט העליון בפסיקתו”.

ניסיונות חיסול

לפני כארבע שנים הוקמו ביחידת להב 433 של משטרת-ישראל שני כוחות משימה נוספים, הפועלים כנגד משפחות הפשע, ותוגברו הכוחות בימ”רים המחוזיים. יחידה ייעודית נוספת הוקמה בתקופה אחרונה, במטרה להתמודד עם כל הקשור למטעני החבלה, שבהם נעשה שימוש על-ידי משפחות הפשע, כדי לחסל את יריביהן. “לא במקרה היו במקום, שבו אירע נסיון החיסול בחולון ב-20 למאי השנה, צוות בילוש וצוות מקצועי של יאחב”ל”, מציין השר יצחק אהרונוביץ. “הכוח ביצע מעצרים איכותיים, ותפס אמצעי לחימה שהיו בזירה. המשטרה פועלת לשמר עליונות מודיעינית וטכנולוגית, כדי לתרגמה ליכולת מבצעית מעשית. קיים כיום מתח בין ארגוני הפשיעה – הארגון בטייבה קיבל מכה אנושה, וכך גם ארגון הפשיעה ברמלה,

“פיתוחה של הרשות הארצית לכבאות ולהצלה לא ייפגע, אלא להיפך”.
השר אהרונוביץ עם לוחמי אש

להתעצם ואף להתפשט למוקדים שונים בכל רחבי הארץ. “למשטרה יש יכולת מקצועית לאמוד ‘רוחות של הקצנה’ ברחוב”, הוא מוסיף ואומר, “היא יכולה לתרגם את כל המידע שברשותה להיערכות מבצעית, ולאפשר, מצד אחד, חופש מחאה וביטוי בתנאי רישיון, ומצד שני, למנוע כל מעשי אלימות או פגיעה ברכוש ציבורי וכל ניסיון לחסום צירי תנועה. על משטרה בחברה דמוקרטית להיות, מחד, רגישה ומבינה, ומאידך, עליה למנוע גלישה מהקווים שהוגדרו, לשם שמירת שלום הציבור”. ככלל, השר יצחק אהרונוביץ מעדיף, שהמשטרה לא תעמוד בחזית הטיפול במצוקות חברתיות כה עמוקות, אלא עליה להתמקד יותר בתחומי אחריותה הבולטים, ביניהם מלחמה בפשיעה ושמירת על החוק, על הסדר הציבורי ועל שלום הציבור.

לשרת את המדינה

כחבר בוועדת השרים לשוויון בנטל, מוביל השר יצחק אהרונוביץ קו ברור, שלפיו על צעירים חרדים לשרת את המדינה, להוציא כאלף שמונה-מאות תלמידי ישיבה, שיוגדרו כעילויים ויקבלו פטור. החלטה דומה תחול גם על בני מיעוטים, שיתנדבו לשירות לאומי-אזרחי במקומות מגוריהם. “בהפגנה הגדולה שהתקיימה

◀ "אינני נרתע מקבלת החלטות, שמטבען מעוררות דיון ציבורי סוער. החלטות אלו מתקבלות רק לאחר איסוף קפדני של הנתונים, ניתוחם והיוועצות מלאה עם הדרג הביצועי, ואיננה מושפעת מ'סערות' תקשורתיות"

כדי לאפשר להם לנהל אורח חיים תקין ובלי חשש, בעת שהם ממלאים את תפקידם הציבורי. המשטרה ממשיכה בפעילותה בהגנה עליהם, וקובעת את סל האבטחה. משרד הפנים, המממן את האבטחה הצמודה לראשי רשויות, הוסיף לתקציב בתחום זה עוד שלושים וחמישה מיליון שקל, שיאפשרו לתת 'חליפות אבטחה' טובות יותר לראשי הערים. לאור הבחירות הקרובות לראשי העיריות ולראשי הרשויות המקומיות, החליט המפכ"ל להעלות בדרגה אחת את רמת האבטחה לכל אישי ציבור אלה, בין אם הם מאוימים ובין אם לא". לדבריו של השר לבטחון הפנים, לא פחות חשובים הם השוטרים והסוהרים המאוימים,

למרות שהוא עדיין ממשיך לפעול. ארגונים נוספים נמצאים במצב קשה למדי, והמשטרה 'מתחככת' עמם באופן אינטנסיבי. ישנם ארגונים, שראשיהם נמצאים בחו"ל, בין אם בדרום אפריקה ובין אם במרוקו, והם מרגישים את הלחץ. גם רשויות האכיפה בארצות-הברית מכבדות את ידיהן עליהם, ועוצרות את אנשיהם, בהתבסס על שיתוף פעולה פורה בין המשטרות. עבודתה של משטרת-ישראל אינה פשוטה בהקשר זה, אך היא תמשיך ותתמיד בה. לצערי, אין הדבר אומר, בהכרח, שניתן יהיה למנוע בעתיד ניסיונות חיסול נוספים, שכן בין ארגוני הפשע מתנהלת מלחמת חורמה על מקורות כספיים. המשטרה נוקטת קו תקיף של אכיפה כלכלית וחילוט רכושם של חברי הארגונים מתוך תפיסה נכונה, שפגיעה בהכנסותיהם מפשיעה, היא דרך יעילה נוספת לבער אותם. ברור, שהמשטרה תמשיך ותפעל ככל יכולתה כדי שאזרחים חפים מפשע לא ייפגעו עוד".

פשיעה לאומנית כטירור

במחוז ש"י של המשטרה הוקמה בימים אלה יחידה, שתמנה כשמונים שוטרים, שעיקר עיסוקיה בפשיעה הלאומנית. "לאור הבנתי את הפעילות ביהודה ובשומרון כמורכבת מאוד", מרגיש השר יצחק אהרנוביץ, "דרשתי להכריז על מבצעי פשיעה לאומנית כעל חברי ארגון טירור, על מנת לתת למדינה כלים מתאימים להתמודד עם פשיעה מסוכנת זו. אני מאמין, שיש לנקוט במהלך של הוצאת צווי הרחקה מנהליים כנגד מי שמבצע פעולות אלה, על מנת להרחיקם מהאזור. קיימתי דיונים לא מעטים בעניין זה עם ראש הממשלה, עם שרת המשפטים ועם כל גורמי הביטחון, במטרה להתמודד בצורה הנכונה והטובה ביותר עם אנשים אלה, אשר פועלים בצורה מחתרתית, קוראים תגר על שלטון החוק, ומבצעים פעולות, שמסכנות באופן ממשי את דו-הקיום. אני מאמין, שמהלכים אלה ישיגו הכרעה, בין השאר על-ידי יצירת אפקט הרתעה משמעותי בקרב אותם גורמים קיצוניים".

תופעה מסוכנת על נבחרי ציבור

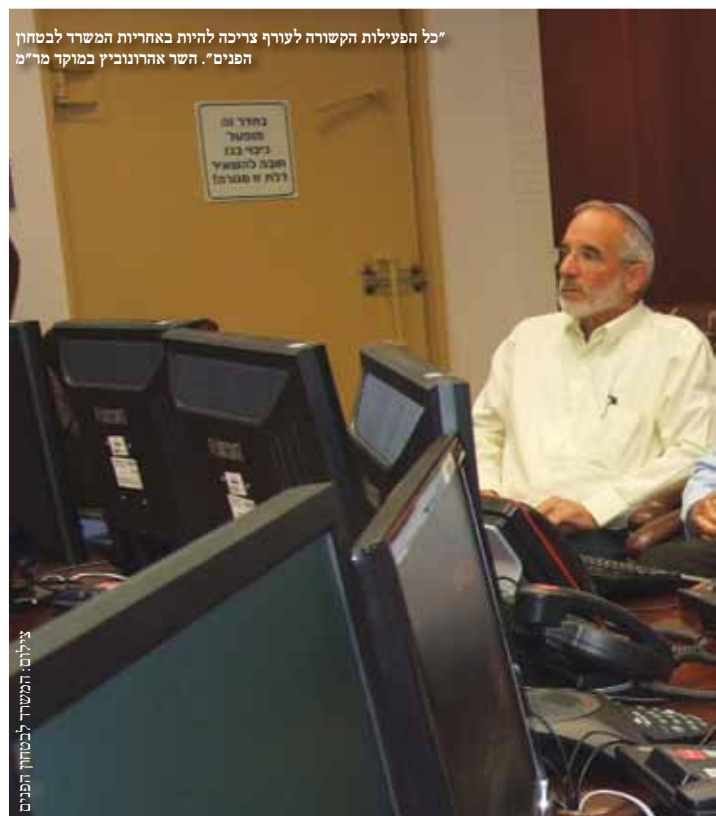
"תופעת האיומים על אישי ציבור, ביניהם ראשי עיריות, ראשי רשויות מקומיות וחברי מועצות מקומיות, שחלקם הגדול מהמגזר הערבי, היא מסוכנת מאוד", מציין השר יצחק אהרנוביץ. "לא ייתכן שראש עיר, המחליט להשליט חוק בעירו, ולא לאפשר לעבריינים ולאנשים אחרים לעשות בעיר כבשלהם, יקבל איומים טלפוניים ואף איומים ממשיים על חייו. עליית מדרגה בתופעה זו הייתה אך לאחרונה, בעת נסיון ההתנקשות בראש עיריית עכו. עלינו להגן על נבחרי ציבור, לא רק כמסר אלא

ולפיכך הוא הנחה את המשטרה להעביר את הטיפול בהם ליחידות המרכזיות המחוזיות וליחידת להב 433. "הטיפול בשוטרים ובסוהרים מאוימים יתרכז לא רק באבטחה שתינתן להם, אלא גם באיסוף הראיות נגד האנשים המאיימים עליהם, במעצרים, בהכנות כתבי אישום נגדם ובהבאתם לדין. לא ייתכן, שאנשי משטרה, המתחככים עם עבריינים בתוקף תפקידם ופעילותם המבצעית, יהיו מאוימים על-ידם. על כן, המלצתי להקים יחידת אבטחה משטרתית, שתכליתה אבטחת שוטרים מאוימים, שאת תקניה יקצה המשרד לבטחון הפנים. שמירה על בטחון האזרחים ועל יציבות שלטונית, בכל המדרגים, מתחייבים כדי לכוון מדינה מודרנית ומתקדמת".

תוספת תקציב

"תקציבו של המשרד לבטחון הפנים לא קוצץ בתקופה זו של מדיניות הקיצוצים בתקציבי משרדי הממשלה, אלא עלה בעשרה אחוזים, דהיינו - במיליארד ומאה מיליון שקלים", מציין בסיפוק השר יצחק אהרונוביץ. אני שמח על כך מאוד, מכיוון שתרומו של שר לתחומי אחריותו מתמקדת בהתוויית מדיניות ברורה לגופי

צילום: המשרד לבטחון הפנים

הביצוע שתחת אחריותו, בעשייה למען הגדלת תקציב משרדו, בפיקוח ובבקרה. בנושאים אלה עברנו כברת דרך, מימשנו את מטרות המשרד, ומיצבנו אותו במקום גבוה בין משרדי הממשלה השונים וברמת הקהל". נושא התקציב היה, מבחינתו של השר לבטחון הפנים, אתגר גדול, בשל הגירעון הכספי העצום שבו נמצאת מדינת-ישראל. "ראש הממשלה, מר בנימין נתניהו, נותן לי גיבוי מלא וברור בכל פעילויותי, יש לי דלת פתוחה אצלו,

ואנחנו מנהלים שיחות מקצועיות ארוכות. עם שר האוצר, מר יאיר לפיד, יש לי 'כימיה אישית' ושיתוף פעולה מצוין. נפגשו פעמים אחדות וקבענו, שלא יהיה קיצוץ בתקציב המשרד לבטחון הפנים. שר האוצר מכיר את חשיבות עבודתו של המשרד על זרועותיו השונות ואת תרומתו. היה לי חשוב מאוד לא לאפשר פגיעה בפעילותה של הרשות הארצית לכיבוי ולהצלה,

בפעילות שירות בתי-הסוהר ובפעילות המשטרה, ואף לחזק את פעולות המשטרה בעיקר במגזר הערבי, שכן האלימות הגוברת בו, פעילותם של ארגוני הפשיעה בו וריכוז של תאונות-הדרכים פוגעים באיכות חיי האזרחים במגזר זה. לאור זאת, מופעלת במגזר הערבי "תכנית האורגנים", המייעלת את שירותי האכיפה בו (הערת מערכת: ראו כתבה בנושא זה בעמ' 24), ולשלושת ה'אורגנים' בנצרת, בעיירות ובטירה נוסף עתה 'אורגן' רביעי, בכרמיאל. לאלו יתווספו במהלך השנה הקרובה שלושה 'אורגנים' - באזור ואדי ערה, באזור שפרעם ובאזור כפר קאסם. גם פרויקט השיטור העירוני מתרחב, ומאפשר לראשי הערים לתת מענה לעבירות של איכות חיים, המטרדות מאוד את האזרחים. במקביל, מתרחב גם פרויקט עיר ללא אלימות. למשטרת-ישראל יתווספו במהלך שנה זו ובמהלכה של השנה הבאה כתשע-מאות שוטרים, בנוסף לכאלף שלוש-מאות השוטרים, שהתווספו למצבת כוח-האדם שלה בארבע השנים באחרונות. לשירות בתי-הסוהר הוקצה תקציב לבניית כלא חדש, ופיתוחה של הרשות הארצית לכבאות ולהצלה לא ייפגע, אלא להיפך. במהלך שש השנים הקרובות יוקצו לה מיליארד ומאתים מיליון שקל, וכל שנה יתווספו לה שלוש-מאות לוחמי אש. המערך האווירי של משטרת-ישראל ישודרג בכסף קואליציוני, כך גם בכל הקשור למוכנות לחירום ולאירועי הפרות סדר.

«דרשתי להגדיר

את מעשי הפשיעה

הלאומנית כפעולות טירור,

על מנת לתת למדינה

כלים מתאימים להתמודד

עם פשיעה מסוכנת זו»

«(המשך בעמוד 46)

הם

בִּיאָרֵי מַיִם

» סגן-ניצב יגאל לוגסי «

ר' מדור מאוימים, אגף המבצעים, משטרת-ישראל

**נכון להיום, 123 אישי ציבור מאוימים בישראל, ביניהם
59 שוטרים ◀ המאיימים הפוטנציאלים הם עבריינים פליליים,
משפחות פשע, אזרחים או ארגונים שונים ▶ רמת האיום
הגבוהה ביותר בין שש דרגות האיום מתקבלת ממידע קונקרטי
על פגיעה אפשרית ▶ עלותו של סל אבטחה למאוימים נעה
בין אלפי שקלים למיליון שקל לחודש ▶ פרשת "השוטרים
מנהרייה" הביאה למפנה בהתייחסותה של המשטרה לשוטרים
מאוימים ולבני-משפחותיהם, ולקביעת סל אבטחה מתאים
▶ על התופעה ההולכת ומחמירה**

האיום על אישי ציבור הפך לתופעה חברתית אלימה, היכולה לזעזע את הדמוקרטיה הישראלית ואת החברה בכללה. התופעה הולכת ומחמירה, ומעבר לאיומים על רקע פלילי, על רקע חברתי-אידיאולוגי ואף איומים המתקבלים מגורמי טירור, הרי שקיימות גם פגיעות ממשיות בעובדי ציבור ובשוטרים. בתקופה שקדמה לבחירות האחרונות לכנסת התרחבה התופעה אף יותר, ומכתבי איום הגיעו גם לחברי-כנסת ולראשי רשויות מקומיות, לאור הבטחותיהם לבוחרים בהם.

בעקבות רצח חבר-הכנסת רחבעם זאבי באוקטובר 2001, הסדירה הממשלה בשורת החלטות את תחומי האחריות לאבטחת אישים בישראל בין השב"כ למשטרת-ישראל. המשטרה מטפלת בשוטרים מאוימים, בקצינים מאוימים, העובדים בשירות בתי-הסוהר, ובעובדי ציבור מאוימים, שהוגדרו על-פי חוק, ביניהם שופטים, חברי-כנסת וראשי רשויות. באותה עת הוקם גם מדור מאוימים באגף המבצעים במטה הארצי, במטרה לסכל נסיונות פגיעה בעובדי ציבור מאוימים ובאנשי משטרה, שמתוקף עבודתם מטפלים במשפחות פשע ובארגוני פשע, ומאוימים על-ידם, וכן לתת להם ולבני-משפחותיהם מענה תומך, ולאפשר להם להמשיך את שגרת חייהם.

במהלך שנת 2011 נרשמו 14 אירועי ירי כנגד עובדי ציבור, 27 אירועי השלכת רימונים, 56 אירועים של היזק לרכוש ו-20 אירועים

לפני כחצי שנה קיבל שמעון לנקרי, ראש עיריית עכו איומים על חייו בעקבות החלטתו לפנות חוות סוסים שפעלה בעיר ללא רישיון. המשטרה עצרה אז צעיר, שהסכים להשליך לעברו רימון תמורת אלף שקל. בתחילת חודש מרץ השנה הגיש לנקרי תלונה במשטרה על כי אלמונים עוקבים אחריו. ב-21 למרץ הוא נורה בחזהו בידי רעול פנים. הוא נפצע באורח בינוני.

לפי חיים אביטן, ראש עיריית חדרה, זה היה רק עניין של זמן, לאחר שמכוניתו, שחנתה ליד ביתו, הוצתה כליל בשעת לילה מאוחרת ב-19 לפברואר השנה. זמן קצר קודם לכן נשרפו מחסנים באזור התעשייה בחדרה, שבהם אוחסנו מיצגים של העדלירע, שהייתה אמורה להתקיים בעיר ימים אחדים לאחר-מכן. מצלמות האבטחה, שהותקנו סביב ביתו, תיעדו את שהתרחש. לפני כארבע שנים הוצתו בחדרה שני כלי-רכב של עובדי עיריה בכירים, ביניהם עוזרו של ראש העיר. החשד למעשים אלה היה חיכוכים בין עבריינים, שמפעילים בתי-עסק לבין העיריה.

ראש העיר עכו וראש העיר חדרה אינם לבדם. ראשי רשויות רבים אחרים ספגו איומים או גילויי אלימות במהלך כהונתם, והוקפו באבטחה כבדה.

סל האבטחה למאויים אינו אחיד.

הוא מתבסס על רמת האיום, על יכולותיו של המאיים, על מספר האיומים שהתקבלו, על מועד קבלתם ועל מהימנותם, וכן על נגישות המאיים לאמצעי לחימה

של פגיעה פיזית. בשנת 2012 נרשמה ירידה מסוימת מספרם של אירועים מסוג זה, אך עדיין מספרם ממשיך להיות גבוה. נכון לראשית שנת 2013 מטפלת משטרת-ישראל ב-123 אישי ציבור מאוימים.

שש דרגות

המאוימים הפוטנציאליים הם עבריינים פליליים – בודדים – עצמאיים או משפחות פשע וארגוני פשע, אזרחים – המביעים באיומיהם את חוסר שביעות רצונם כתוצאה מחיכוך עם עובדי ציבור או עם אנשי משטרה במסגרת תפקידם, וארגונים שונים, העושים זאת על רקע שסע אידיאולוגי-חברתי. רמות האיום מחולקות לשש דרגות, החל מרמת האיום הנמוכה ביותר(1), המתקיימת כל העת מתוקף התפקיד, ועד רמת האיום הגבוהה ביותר, המתקבלת ממידע קונקרטי על פגיעה אפשרית (6).

סל האבטחה למאויים אינו אחיד. הוא אינו מתבסס על רמת האיום בלבד, אלא גם על המאיים הפוטנציאלי, על יכולותיו ועל המוטיבציה שלו למימוש האיום, על מספר האיומים שהתקבלו, על מועד קבלתם ועל מהימנותם, וכן על נגישות המאיים לאמצעי לחימה. עלותו של סל אבטחה נעה בין אלפי שקלים למיליון שקל. ברמת האיום הגבוהה ביותר (6), עלותו של סל האבטחה המקסימאלי היא מיליון שקל, והוא כולל, בין היתר, מאבטח צמוד, שעלותו בלבד היא כחמישים אלף שקל לחודש (לשוטר מאויים מוצמד מאבטח שהינו איש משטרה), זקיף בבית ובלשכה, גידור בתים פרטיים, התקנת שערים לכלי-רכב ולהולכי רגל, התקנת מערכות אזעקה, מצלמות אבטחה, לחצני מצוקה ומערכות הקלטה, וכן סיורי ניידות משטרה וסריקת חבלנים.

מפנה בהתייחסות

במהלך שנת 2000, לאחר שנזרקו לעבר בתיהם רימונים, והושמעו נגדם ונגד בני-משפחותיהם איומים, הניחו שוטרים ממחוז צפון של המשטרה מטעני נפץ בביתו וברכבו של העבריינין מיכאל מור, ראש ארגון פשע, שבסיסו היה בעיר נהרייה. בהכרעת הדין במשפטם של שלושה מבין השוטרים, קבע בית-המשפט העליון, כי "נראה, שבעיר במדינת-ישראל של שנות האלפיים הצליחו

גורמים עבריינים להטיל את חיתתם על שוטרים ועל אישי ציבור נוספים, בלי שניתן מענה הולם מצד רשויות אכיפת החוק". גם מבקר המשרד לבטחון הפנים קבע, כי "יש לתקוף את 'בית הגידול' על-ידי מאמץ כולל, חקירתי, מודיעיני ומבצעי, המלווה ביציאת כוחות לשטח לבדיקה בסביבת בתי-החשודים, בתי העסק שלהם, מקומות המפגש שלהם, ולעיכוב החשודים עצמם והחשודים בסיוע להם". ואכן, פרשה זו הביאה למפנה בהתייחסות של המשטרה לשוטרים מאוימים ולבני-משפחותיהם, ולקביעת סל אבטחה מתאים. סגן המפק"ל, ניצב ניסים מור, עד לאחרונה ר' אגף המבצעים במשטרה, גילה מעורבות רבה בכל הקשור לשוטרים מאוימים, ואישר כל תקציב הנדרש לאבטחתם (עלות אבטחתו של שוטר היא 520 אלף שקל לחודש). גם בני-משפחות השוטרים המאוימים הוכנסו לסל האבטחה, וניתן דגש על מתן טיפולים פסיכולוגיים במידה הנדרש, על העברת המשפחה למגורים זמניים, על מענקי סיוע ועל החזר הוצאות, כשכר דירה וחשבונות חשמל גבוהים, הנובעים מהשימוש באמצעי האבטחה השונים. כל אלה – עד לירידה מינימאלית ברמת האיום כלפיהם. נכון להיום, 59 שוטרים מאוימים מאובטחים על-ידי המשטרה.

תוך שלוש שעות

תוך שלוש שעות מרגע הגשת תלונה על איום כנגדו, בין אם איום מילולי ובין אם איום פיזי, וכן אם התקבל מידע מודיעיני על כוונה לעשות זאת, מקבל השוטר המאויים בביתו "חבילת אבטחה ניידת",

שוטר מאבטח שוטר

לאחרונה התחיל בבית-הספר לכשירות מבצעית של משטרת-ישראל קורס אבטחת מאוימים לכמאה שוטרי יס"מ, שכן רק שוטר יכול לאבטח שוטר, הן מבחינת כשירותו, הן מבחינת מחויבותו והן מבחינת עלותו.

ראשי רשויות מאוימים ואישי ציבור אחרים מאוימים מאובטחים החל מ-1.1.2011 על-ידי מאבטחים אזרחיים, שהונחו על-ידי משטרת-ישראל. עלות אבטחתם של ראשי רשויות מאוימים היא באחריות משרד הפנים.

במהלך שנת 2011 נרשמו

14 אירועי ירי כנגד עובדי ציבור,

27 אירועי השלכת רימונים, 56 אירועים

של היזק לרכוש ו- 20 אירועים של

פגיעה פיזית. בשנת 2012 נרשמה

ירידה מסוימת במספרם

מונולוג

ט', רעייתו של שוטר מאוים: "באתר הבנייה אנדרומידה ביפו התבצעו חפירות ארכיאולוגיות. חרדים קיצוניים הפגינו כנגדן, והשוטרים, וכיניהם בעלי, חצצו בינם לבין החופרים. התקופה הייתה מפחידה מאוד. החרדים הפיצו בשכונותיהם פשקוויל, ותוך זמן קצר הם ידעו היכן אנו גרים ומה הם מספרי הטלפונים שלנו, כולל אלו הניידים. בכל פעם שיצאתי מהמכונית עם ילדיי הקטנים חששתי, שמישהו מהם יחכה לי, וינסה לתקוף אותי ואת ילדיי. הם התקשרו לביתנו בלי הפסקה, גם באמצע הלילה, והשמיעו קללות ונאצות. קיבלנו שיחות טלפון גם מחו"ל, בעיקר מארצות-הברית ומלונדון, שבהן נשמעו צעקות 'שאבס', גם כשנכנסה השבת. נראה, כי הם רשמו את מספרי הטלפון שלנו בסמוך לתאי טלפון ציבוריים ברחובות, שבהם התגוררו חרדים, וכך, כל מי שרצה להתקשר לתומו, היה חייב להתקשר אלינו ולהטריד אותנו בקללות. לא יכולנו לנתק את הטלפונים, בשל מחויבותו של בעלי לעבודתו, וכך עברו עלינו לילות ללא שינה. הם הגיעו גם למקום מגוריה של אמי. ניתן היה לראות בשעות הבוקר את בדלי הסיגריות, שהשליכו בלילות מתחת לחלונות הבית ואת אלפי הפשקווילים שפיזרו ברחוב. לא אחת ראיתי, שמכוניות עוקבות אחריי. השתדלתי מאוד להסתיר זאת מעיני ילדיי, אך קרה, שבאחת הפעמים, כשהם שיחקו בחצר ביתה של אמי, אחד מהם הבחין, שיש מי שמסתכל עליו מבעד לחלונותיו של ג'יפ כסוף, שחנה בחניה הפרטית של הבית, במקום שהוא לא היה צריך להחנות בו. מכיוון שאני עירנית מאוד, התקשרתי מיד למוקד המשטרה, אך לדאבוני, עד שהגיעה הניידת, הם הספיקו לברוח מהמקום. מאז העירנות שלי חדה עוד יותר, כי בעלי, מתוקף תפקידו, בא במגע עם גורמים שונים, שאינם תמיד נורמטיביים, וייתכן, שמי מהם ירצה 'להחזיר לו'. המצב הזה נמשך כחצי שנה. המשטרה, בטיפולה, הדהימה אותי בעבודתה, ואף הסמפכ"ל התקשר אלינו ועודד אותנו. ניידות משטרה ערכו סביב ביתנו סיורים לעתים תכופות, ולא אחת נכנס אלינו שוטר, לוודא שאנחנו בסדר. האיומים נפסקו כאשר הוחלט להרחיק את בעלי מזירת ההפגנות".

שפותחה על-ידי מדור מאוימים, וכוללת מצלמות אבטחה, לחצני מצוקה, איתורן וגלאי נפח. כל זאת, עד קביעת רמת האיום ועד סיום התקנת ציוד האבטחה הכולל, שעליו הוחלט בהערכת מצב, המבוצעת על-ידי סגן מפקד המחוז שבו משרת השוטר המאויים או על-ידי סגן ראש אגף מבצעים. בנוסף, השוטר המאויים מקבל מכשיר ג'י.פי.אס. מתוחכם, ובלחיצה עליו, במידה שחלילה קורה לו דבר מה, מתקבל במערכת, הן במטה הארצי והן במחוז, כל המידע עליו- היכן הוא נמצא ומה קרה לו. כל זאת, במקביל לפתיחת חקירה, כדי למצות את הדין עם המאייים. בהמשך-מתקיימות הערכות מצב מעת לעת, כדי לבדוק אם השתנו פני הדברים, ואם ירד סיכנונו של האיום. יש מאוימים שהאיום כלפיהם נמשך ימים אחדים, ויש שהוא נמשך שנים לא מעטות. אבטחתו של מפכ"ל, היוצא את גבולות הארץ, הייתה בעבר באחריות השב"כ, ועל משטרת-ישראל היה לשאת בנטל עלותה. היום, כל מפכ"ל הנוסע לחו"ל מאובטח על-ידי אנשי משטרה.

אילוסטרציה

האם שירות בתי-הסוהר צריך לקחת מהאסיר את האחריות
על חייו? ◀ האם ניתן, מצד אחד, להיות הגוף ששולל זכויות,
ומצד שני - לא ליטול את האחריות על חייו של אסיר? מה קודם
למה - חייו? פרטיותו? כבודו? מהו הערך העליון? ▶ על הדרכים
למניעת אובדנות בקרב עצורים ואסירים וגם על הדילמות
הקשורות לכך

שומרי הסף

◀ עין-יה זיו-טל ▶

רב-כלאי ניקול אנגלהרד, ק' הסברה ארצית, שירות בתי-הסוהר

בתכנית "שבעת הצעדים" למניעת אובדנות בשירות בתי-הסוהר, שבראשה עומדת רב-כלאי ד"ר טלינה וינוקר, ראש תחום בריאות הנפש, משולבים אנשי סגל ממגוון תחומים - טיפול, ביטחון, טכנולוגיות משאבי אנוש, הדרכה והכשרה. שבעת הצעדים, שהוגדרו בתכנית, הם, לפי ד"ר וינוקר, שבעה שלבים של מעקב ושל בדיקת מצב העצור או האסיר מרגע מעצרו ואילך - קליטה, מיון, השמה, השגחה, היפוך מצב, פיקוח, בקרה ותהליכים תומכים. "על כלל הסוהרים להיות, לפיכך, מחויבים לעירנות גבוהה ולמודעות לסימני מצוקה נפשית ולסיכון לאובדנות בקרב האסירים והעצורים, והם שותפים לפעילות למניעת מעשי האובדנות. המטרה בשני הצעדים הראשונים - קליטה ומיון - היא גילוי מוקדם של סיכון אובדני בקרב העצור", מוסיפה ד"ר וינוקר. "במהלך כהונתו של רב-גונדר בני קניאק כנציב שירות בתי-הסוהר, מונתה ועדה ציבורית, בראשות הקרימינולוג פרופ' צבי איזיקוביץ, לבדיקת נושא מניעת האובדנות במתקני הכליאה. הוועדה קבעה במסקנותיה, שהוגשו בשנת 2011, כי אכן מושקעים מאמצים רבים ומשאבים ניכרים כדי למנוע אובדנות בקרב העצורים והאסירים, וכי שירות בתי-הסוהר רואה מחויבות להגן על חייו של כל אדם הנמצא תחת אחריותו". לדבריה, לאורך השנים, ניתן

הבחירה במוות, המהווה חלק בלתי נפרד מטבע האדם, היא תופעה עולמית רחבה ומורכבת. על-פי דיווחי ארגון הבריאות העולמי, מתרחשים כמיליון מקרי התאבדות בשנה (שישה-עשר מתאבדים על כל מאה אלף איש). האובדנות המוגדרת על-ידי חוקרים כ"חירות הקטלנית האולטימטיבית", נתפסת כיום כבחירה שאינה לגיטימית או לפחות מוטעית, מכיוון שברוב המקרים הוכח, שהיא תוצאה של מצב נתון, פיזי ונפשי, שאינו מאפשר בחירה חופשית באמת. מצב זה מקצין בעת שהייה של אדם במעצר או במאסר, שמשמעותה העיקרית היא שלילת החופש האישי.

בבתי-הסוהר מרוכזת אוכלוסייה, שמוגדרת כבעלת סיכון גבוה לאובדנות - אנשים שמשתמשים בסמים ובאלכוהול ואנשים אלימים. אליהם מתווספים "עצורי-ימים", שחקירתם, בחלק גדול מזמן שהייתם במעצר, משפיעה לרעה על מצבם הנפשי, וכן אסירים שכבר נשפטו, וחווים פרט לשלילת החופש, גם שלילת זכויות רבות נוספות, כזכות לחיי משפחה ולמעמד חברתי, וכן חווים רגשי אשמה על העבירות שביצעו. כל אלה מקצינים במיוחד במאסר הראשון, כאשר השפה העבריינית זרה להם, והם חשים בודדים וחסרי שייכות.

של אמצעים טכנולוגיים מתקדמים לאבחון ולהערכה. הצורך בשלבי הקליטה והמיון הוא אבחון מהיר של מצבו הנפשי של העצור. לפיכך, לפי תת-גונדר ישראל רום, ראש מינהל טכנולוגיות בשירות בתי-הסוהר, פותחה מערכת טכנולוגית "נפש רחוקה", המאפשרת אבחון באמצעות ועידת וידאו, ובנוסף לה פותחה מערכת "חקרי לב", המאפשרת הערכת המצב הסיכוני והאובדני.

תאי פיקוח ו"חלליות"

"השמה" ו"השגחה" הם שני הצעדים הבאים של התכנית, שמטרתם השמתו של האסיר במקום המתאים לו, והשגחה הולמת על-פי הערכת המסוכנות האובדנית שלו. לאור זאת, לדבריה של

לראות בבירור את העלייה במספר מקרי האובדנות של עצירים, עם העברת בתי-המעצר לאחריות שירות בתי-הסוהר. לעומת זאת, נרשמה ירידה משמעותית במספרם לאחר הפעלת התכנית משנת 2011 ואילך (בשנת 2007 אירעו שבע התאבדויות, בשנת 2008-שמונה התאבדויות, בשנים 2009 ו-2010-שתיים-עשרה התאבדויות בכל שנה, בשנת 2011 - ארבע התאבדויות ובשנת 2012-שלוש התאבדויות). בשלבי הקליטה והמיון גויסו פסיכיאטרים וקרימינולוגים קליניים נוספים לענף אבחון ומיון, והופעל הדגם של עובד סוציאלי מתחמי - עובד סוציאלי, התורן עשרים וארבע שעות ביממה, הקולט את העצורים, השכים לעתים מחקירות המשטרה במצב נפשי קשה. לכל אלה נוסף פיתוחם

אילוסטרציה

אישום, והוא עצור עד תום ההליכים", מסבירה ד"ר וינוקר. "עצור כזה חווה היפוך מצב. גם אסיר, שחוזר מבית-המשפט לאחר מתן גזר-דין, חווה לא פעם היפוך מצב, כי עד אז הוא קיווה, שאולי יחזור לביתו. גם אסיר, שאשתו מודיעה לו בטלפון על רצונה להתגרש ממנו, חווה אף הוא היפוך מצב". לדבריה, על-פי הנוהל כיום, עובדת סוציאלית משוחחת עם עצור או עם אסיר לפני יציאתם לבית-המשפט, ועם חזרתם, נבדק שוב מצבם. "מכיוון שעלינו להיות עירניים ונכונים לכל מצב לאחר שינוי כזה בחיי הכלואים, הונהגה, בנוסף לדיווח על כל שינוי במצב האסיר או העצור, גם בדיקה על-ידי עובד סוציאלי בתוך ארבעים ושמונה שעות. לעתים, יש צורך להוסיף סוהר צמוד לאבטחה אישית. וכך, במסגרת התכנית, הוספו שלושים סוהרים צמודים, שעברו הכשרה מיוחדת. כמו כן, הוקם מערך של מאתים וארבעים אסירים תומכים, שעברו גם הם הכשרה מיוחדת, ותפקידם לתמוך באסירים חלשים ולעודד אותם".

ד"ר וינוקר, גובשה תפיסה חדשה של תאי פיקוח, ומכמאתים ושלושים תאים הוצאו סורגים, זיזים, וזים וכל מה שיכול לסכן את חיי האסיר. בנוסף, נבנו שלושים תאי השגחה ("חלליות" בעגת שירות בתי-הסוהר). התאים מרופדים, סופגים פגיעות, ואין בהם כל רהיט, פרט למזרון חסין אש, המונח על הרצפה. "בתאי הפיקוח וההשגחה הוצבו מצלמות רגילות, שצופות כנעשה בהם, ומשדרות את הצילומים בזמן אמת ליומן האגף ולמשל"ט בית הסוהר", אומר תת-גונדר ישראל רום. "בשני סוגי התאים הותקנו חלון אלקטרוני ומערכת לניטור תנועה בתא השירותים, ובתאי השירותים מוצבת מערכת 'נפש פעילה', שמטרתה להתמודד עם בעיית ביצועם של רוב מעשי האובדנות בתוך תא השירותים, שבו חל, בשל השמירה על פרטיותו של האסיר, איסור לצלם באופן שוטף. כאשר אין תנועה בתא השירותים במהלכן של שישים שניות,

פיתוח של מערכות

טכנולוגיות כ"נפש רחוקה", "חקרי לב" ו"נפש פעילה", מאפשר צפייה מרחוק באסיר ואבחון מצבו, שמירה על פרטיותו ועל כבודו וכן הערכת המצב הסיכוני והאובדני שלו

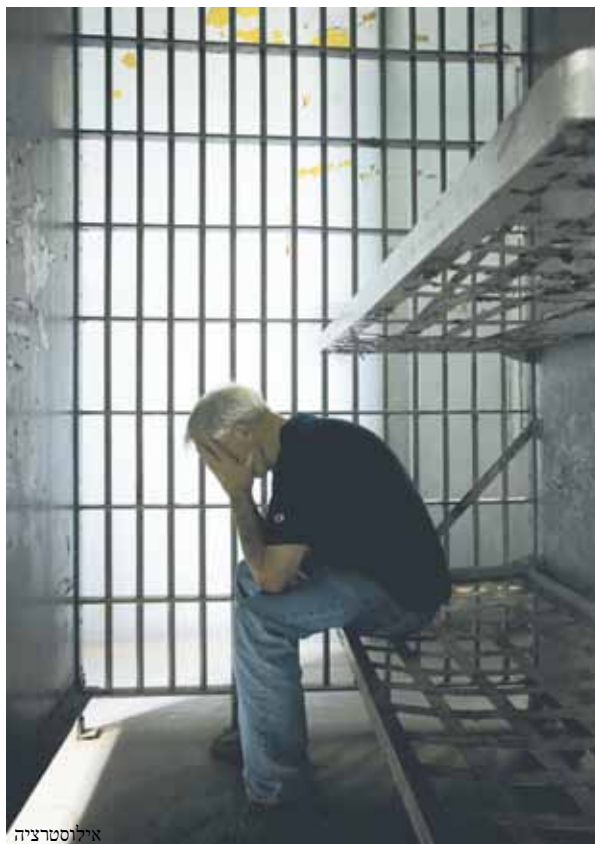
מופעלות אוטומטית אזהרה באגף ומצלמה שמוקנת בשירותים. מערכת זו פועלת כיום בחמישה-עשר תאים בשירות בתי-הסוהר. החלון האלקטרוני, לפי תת-גונדר ישראל רום, הוא מסך LCD גדול, המחובר לתאים מסוימים בלבד, ותלוי על הקיר החיצוני של התא, במסדרון. על המסך מוצג צילום של כל הנעשה בתא, והסוהר במסדרון יכול לצפות בו ולבדוק את המתרחש. לאחרונה נוספה גם ערכת צילום ניידת, שמטרתה לפתור מצב, שבו אין בנמצא תאי פיקוח ותאי השגחה פנויים. ערכה זו מאפשרת להצמיד מצלמות לתא רגיל בכל יחידה, ולשרר תמונה למשל"ט או לסוהר האחראי ביומן.

היפוך מצב

הצעד החמישי בתכנית, "היפוך מצב", מתייחס לסיטואציה, שבה עצור חווה שינוי במצבו המשפחתי או במצבו המשפטי, הגורם לשינוי במצבו הנפשי. "לדוגמא, עצור שהיה בטוח שהוא משתחרר לאחר החקירה, ולפתע מודיעים לו, שהוגש נגדו כתב

ערך עליון

הצעד השישי בתכנית הוא פיקוח על תהליכים אלה, והצעד השביעי הוא בקרה ותהליכים תומכים, שמטרתו להטמיע את התכנית בכלל שירות בתי-הסוהר. תהליך הבקרה החיצונית נערך על-ידי ועדה ציבורית, שמתכנסת מעת לעת, ובדקת את תהליכי התכנית כולה. אולם, גם לאחר השקעה גדולה של משאבים בנושא רגיש זה, יש, עדיין, לד"ר וינוקר דילמות. "המרכזית שבהן", היא מציינת, "היא דילמה פילוסופית - עד כמה אנחנו, כארגון, צריכים לקחת מהאסיר את האחריות על חייו, מה עלינו להשאיר באחריותו, ועד כמה שירות בתי-הסוהר אחראי על מניעת אובדנות". בוועדה הציבורית, לדבריה של ד"ר וינוקר, נשמעו קולות שאמרו, ששירות בתי-הסוהר לא יכול לקחת על עצמו אחריות כזו. "מכיוון שאנחנו שוללים מהאסיר זכויות רבות, בראשן החופש שלו, עולה השאלה, האם ניתן, מחד, להיות הגוף ששולל זכויות, ומאידך, לא ליטול את האחריות על חיי האסיר, ומה קודם למה - חייו של האסיר,

אילוסטרציה

הפרטיות שלו או כבודו? ומה הוא הערך העליון? במפגש בין ערכי שירות בתי-הסוהר לבין הערכים האלה, נוצרת הדילמה הגדולה בין כבוד האדם לבין השמירה על החיים. להשקפתי, החיים הם ערך עליון, ולדעתי, ששירות בתי-הסוהר מעניק ערך רב גם לכבוד האדם".

**במפגש בין ערכים נוצרת
הדילמה הגדולה, שבין כבוד
האדם לבין השמירה על החיים.
התשובה לדילמה זו היא, שאכן
החיים הם ערך עליון, ושירות
בתי-הסוהר מעניק ערך רב גם
לכבוד האדם**

אילוסטרציה

יש מצבים, שלצו איסור פרסום יש הצדקה עניינית, במיוחד כאשר קיים איזון בין השיקול לאסור את הפרסום לבין זכות הציבור לדעת אולם, ככל שצו איסור הפרסום גורף יותר, וככל שמסך האפלה הוא מוחלט יותר – הפיתוי והגירוי לדעת מה עומד מאחורי איסור הפרסום – גדלים א למצב דהיום לא תהיה תקנה אמיתית, אם לא יצורף לדיון בבית-המשפט נציג של מועצת העיתונות, שיביא את נקודת המבט האחרת, הדואגת לזכות הציבור לדעת א דעה

פרופ' מרדכי קרמניצר

סגן נשיא למחקר, המכון הישראלי לדמוקרטיה

דעה אור ומחטא

ופונים לבית-המשפט לקבלת צווי איסור פרסום. בדרך-כלל, קשה מאוד לשופט, שאליו פונים במעמד צד אחד בטענה, שבטחון המדינה עלול להיפגע, לגבש לעצמו עמדה עצמאית בשאלה זו, כי להבדיל מהצנזור, אין לו כלים לכך. הסיכוי, שבשמיעתו של צד אחד בלבד הוא לא יאסור פרסום, הוא קלוש מאוד. גם בפרקטיקה, השופטים אינם שוקלים באופן יסודי מספיק את האפשרות לחלופות מתונות יותר מצו איסור פרסום גורף, כגון צו מוגבל בזמן או צו חלקי, שבו מונעים את פרסומם של הפרטים המזהים, אך לא מונעים את עצם גילוי הסיפור. בנוסף לכך, בעולם התקשורת של היום קשה, אם לא בלתי אפשרי, למנוע את פרסומם של אירועים. בארץ נוצר רושם, שהמערכת

פרשת בן זיגיר, המכונה גם "האסיר X", העלתה שוב לסדר היום הציבורי את נושא השימוש הגורף בצווי איסור פרסום, ואת הנטייה הגוברת לפנייה לבית-המשפט לשם כך. הבעיה היסודית במצב זה היא בעיה מערכתית, הנובעת מחוסר שביעות רצונם של גופים שונים, בעיקר גופי ביטחון, בכל הקשור לשמירת סודיות בתחום בטחון המדינה. המבחן שקבע בג"ץ להצדקת התערבות הצנזורה הוא מבחן תובעני מאוד – הסתברות קרובה לוודאי לפגיעה משמעותית בבטחון המדינה, כאשר הדגש הוא על "הסתברות קרובה לוודאי". נראה, כי יש גורמים במערכת הביטחון, החושבים, שהדבר אינו מעניק הגנה מספקת למה שהם רואים כ"סודות", ולכן הם משתמשים בשיטה העוקפת את הצנזורה,

האסיר X

ב-15 לדצמבר 2010 התאבד בכלא איילון בן זיגיר, אזרח אוסטרלי-ישראלי, ששירת ב"מוסד", ונעצר בישראל באותה שנה בחשד לפגיעה בבטחון המדינה. נשיאת בית-המשפט המחוזי מרכז, השופטת הילה גרסל, הוציאה לבקשת פרקליטות המדינה צו איסור פרסום מוחלט על זהותו של האסיר, על עצם כליאתו, על החשדות שבגינם נכלא וכן על כל פרט אחר הקשור בפרשה, לרבות עצם קיומו של צו איסור הפרסום עצמו. הצו לא הוגבל בזמן. עם זאת, דבר כליאתו פורסם במהלך חודש יוני 2010 באתר YNET ומאוחר יותר גם באתר "הארץ". שתי הכתבות אמנם הוסרו לאחר זמן קצר מהרשת בעקבות צו איסור הפרסום, אך עותק מהכתבה הופץ בבלוגים ובאתרי חדשות ברחבי העולם. כשנתיים וחצי לאחר-מכן, ב-12 לפברואר השנה, שודרה כתבה בתכנית התחקירים של רשת הטלוויזיה האוסטרלית, שסקרה את קורות חייו של בן זיגיר, הידוע בארץ בשם "האסיר X", ודיווחה על כליאתו ועל התאבדותו. בכתבה צוין, כי הוטל איפול מוחלט על הפרשה. בעקבות הדיווחים השונים, ובמהלך דיון שגרתי במליאת הכנסת, שהתקיים ביום חשיפת הפרשה, ושודר בערוץ הכנסת, הפנו שלושה חברי-כנסת, תחת חסינותם הפרלמנטרית, שאלות לשר המשפטים דאז, יעקב נאמן, הקשורות לפרשה, וכך היא נחשפה, בפעם הראשונה, בתקשורת הישראלית. יממה לאחר פרסומה, ב-13 לפברואר, צומצם צו איסור הפרסום, ובכך ניתן היתר לפרסם בישראל את המידע שפורסם באמצעי התקשורת ברחבי העולם. בהמשך היום הוסרו חלקים נוספים מצו איסור הפרסום.

ענת בשן

להאיר את הערפל

קשה למצוא נוסחה כללית "להארת הערפל", כי עוצמת האינטרס לאסור פרסום יכולה להיות ברמות שונות. סביר, שבחלק גדול מהמקרים, שבהם הוצא צו איסור פרסום, הייתה לכך הצדקה. ברוב המקרים הבעיה היא לא עצם איסור הפרסום אלא האיסור הגורף. יש לשאול, האם האיסור צריך לחול על כל הפרטים או רק על חלקם, או להחילו לפרק זמן מוגבל. לאחר תקופה, יש לחזור ולבדוק את שאלת ההצדקה לאיסור הפרסום. הדברים לא נעשים כך היום, ופרשת ענת קם מוכיחה זאת היטב. למצב זהיום לא תהיה תקנה אמיתית, אם לא תתקבל ההצעה, לצרף נציג של מועצת העיתונות לדיון בבית-המשפט, נציג, שיביא את נקודת המבט האחרת, הדואגת לזכות הציבור לדעת.

הערת המערכת - במאמר זה הביע פרופ' מרדכי קרמיניצר את דעתו האישית. דעה זו אינה מייצגת, בהכרח, את עמדתו של המשרד לבטחון הפנים.

פועלת במנותק מההבנה, כיצד נראית תקשורת בעולם העכשווי, והיא מתעלמת גם מהעובדה, שככל שאיסור הפרסום גורף יותר, וככל שאוסרים על פרסום קיומו של צו איסור פרסום, הסיכוי שאותו צו יופר - גדל.

בישראל, החשש מפגיעה בבטחון המדינה הוא גדול, ולכן, מי שהעניין מגיע אליו, והוא משוכנע שאכן מדובר בסוד, גדל הסיכוי שהוא יכבד את איסור הפרסום. אולם, ככל שמסך האפלה הוא מוחלט יותר - הפיתוי והגירוי לדעת מה עומד מאחורי איסור הפרסום - גדלים.

הרצון לפומביות

מאחורי רצוננו לפומביות עומדת הנחתו של לואיס ברנדייס, שופט בית-המשפט העליון של ארצות-הברית, שאמר בשעתו, כי "אור השמש הוא המחטא הטוב ביותר". ואכן, בדרך-כלל, כשאנשים יודעים שהם עומדים תחת ביקורת, הם פועלים בצורה שונה מאשר זו, המתבצעת תחת מעטה של סודיות. סביר, שמקרה בן זיגיר תומך ברציונאל זה, שהרי קשה להניח, שהייתה סיבה עניינית מוצדקת להימנע של הבריקה פרק זמן ארוך כל כך. במקרה זה, המערכת הרשתה לעצמה להתנהל בעצלתיים, כי ידעה שהיא פועלת באפלה.

מובן, שיש מצבים, שלצו איסור פרסום יש, אכן, הצדקה עניינית, במיוחד כאשר קיים איזון נכון בין השיקול לאסור את הפרסום לבין השיקול של זכות הציבור לדעת, כדוגמת שלבים שונים בחקירה משטרתית, שבהם נכון לאסור את פרסום הפרטים. עם זאת, קיים קושי מבני - מכיוון שבית-המשפט עושה סינתזה מהמידע שמזינים אותו בו, אזי איכות ההחלטה השיפוטית היא במידה רבה מאוד פועל יוצא ממידע זה ומהעמדות המובאות בפני השופט. בהנחה, שאכן קיים רצון לקבל החלטות שקולות ומאוזנות, הרי שהחד צדדיות עומדת כאן לרועץ.

תמונה מאוזנת יותר

מועצת העיתונות כבר הציעה לפני שנים, שבעניינים מסוג זה, יזמין בית-המשפט לדיון נציג ציבור ממועצת העיתונות, המקובל על הגופים השונים (נציג שרוכשים לו מידה רבה של אמון, ולא חוששים שמא ידליף חומר שנחשף אליו). כך, יקבל בית-המשפט תמונה מאוזנת יותר, ישמע את השיקול נגד פרסום הסוד, ישמע את השיקול בעד זכות הציבור לדעת, ויוכל לקבל החלטה מושכלת יותר. ברור, שבקבלת החלטה שכזו יש הכבדה אדמיניסטרטיבית על המערכת, אבל זו החלטה מתבקשת.

על המפה

« ניצב-משנה ד"ר בשורה רגב, שי עמרם » מחלקת מחקר, אגף למדיניות ולתכנון אסטרטגי, המשרד לבטחון הפנים

הגיאוגרפי. המידע יופיע על בסיס מערכת מ"ג של חברת "גוגל", וישמש להנהלת המשרד כלי יעיל לקבלת החלטות, ובחלקו אף יהיה נגיש לכלל הציבור באמצעות אתר האינטרנט של המשרד לבטחון הפנים.

בעידן הטכנולוגי חל שימוש נרחב בנתוני מערכת למידע גיאוגרפי בכל תחומי החיים, והחלטות רבות מושפעות מהם, ביניהן הכוונתן של מכוניות כיבוי לזירת שריפה לדרכים המהירות ביותר, מתן מענקים כספיים לרשויות מקומיות על-פי פיזור מרחבי של

תחושת האלימות וההתנהגות האנטי חברתית בחברה הישראלית פוגעת בתחושת הביטחון האישי של אזרחי ישראל ובאיכות חייהם. בימים אלו, המשרד לבטחון הפנים מקים מערכת מידע גיאוגרפי - מ"ג, המאפשרת לנתח נתונים המוצגים על גבי מפה, במטרה להפוך את הנתונים הרלוונטיים, כדוגמת רמת פשיעה, נתוני עיר ללא אלימות, נתוני שיטור עירוני ונתוני חירום שונים למידע ויזואלי, שיקשר ביניהם לבין מיקומם

המפה האינטראקטיבית הופכת נתוני פשיעה ונתוני חירום למידע ויזואלי, המקשר ביניהם לבין מיקומם הגיאוגרפי – היא מערבת את הציבור באכיפת החוק, ומשמשת כלי יעיל לקבלת החלטות – מערכת מידע גיאוגרפי. גם בטלפונים חכמים

של סירות הורים, ולבחון האם מיקום הפעילות משפיע, למשל, על מספר אירועי האלימות ועל התנהגות אנטי-חברתית.

טלפונים חכמים

בנוסף, מחלקת מחקר במשרד לבטחון הפנים בשיתוף המחלקת לגיאוגרפיה באוניברסיטה העברית פועלות לפיתוח אפליקציות (יישומים) עבור "טלפונים חכמים", במסגרת פרויקט רב-שנתי אינטר דיסציפלינארי ללא מטרות רווח, המשלב חוקרים מהארץ ומאירופה, במטרה לפתח כלים, שיצרו סביבות עירוניות בטוחות יותר. מטרת הפרויקט לאפשר לתושבים לדווח על תחושת הביטחון האישי שלהם, על מפגעים ועל סכנות, שבהם הם נתקלים בסביבתם, בצורה נוחה וזמינה, ובכך להגביר את מספר הדיווחים מהשטח, את איכותם ואת דיוקם. דיווחים אלו יהיו מבוססי מיקום, ויסתמכו על טכנולוגיות התקשורת והאיתור של "הטלפונים החכמים".

לאור כניסתם המהירה של טלפונים אלה לשימוש התושבים במדינות העולם המפותח, ובכללן ישראל, ניתן להניח, כי יישומים אלו יהיו זמינים לשימוש בקרב אוכלוסייה הולכת וגדלה, וכך ניתן יהיה לשתפה באיתור מטרדים סביבתיים כגון פשיעה, בעיות תשתית והתנהגות אנטי חברתית, וניתן יהיה לתאר את תפיסות הביטחון הסובייקטיביות של התושבים לגבי סביבתם.

תיאום בין הזרועות

כדי לתאם בעת משבר בין זרועותיו השונות של המשרד לבטחון הפנים, ביניהן משטרת-ישראל, שירות בתי-הסוהר והרשות הארצית לכבאות ולהצלה, יש לקבל מידע אמין, שיאפשר קבלת החלטות מבוססות. המטה לתיאום בין הזרועות השונים בזמני חירום יתבסס על מידע, המוצג על גבי מפה, ויאפשר שליטה ובקרה איכותית יותר בתפעולן. המערכת למיפוי גיאוגרפי תתפקד כפלטפורמה גיאוגרפית אחידה ויחידה בכלל זרועות המשרד, וכל גוף ישלב בה את המידע הרלוונטי לגביו. ➤

אוכלוסייה, וחלוקת אזורי רישום לבתי-ספר לפי אזורים שכונתיים ולפי קצב גידול משוער. בנוסף, מערכת זו יעילה בעתות חירום, כאשר קיים צורך מידי בנתונים גיאוגרפיים. טכנולוגיית הממ"ג היא המשלימה המרחבית של מערכות המידע המסורתיות, ומהווה חלק חשוב ואינטגרטיבי לכל מערכת המידע הארגוני. ככזו, השימוש בממ"ג במשרד לבטחון הפנים הוא רק בתחילת הדרך.

כלי מחקרי- ויזואלי

מגמת שילוב המידע וניתוחו המרחבי במערכות תומכות החלטה בארגונים ממשלתיים ובטחוניים מתרחבת, וכפועל יוצא מכך גם במשרד לבטחון הפנים נערכים פרויקטים מהפכניים בתחום זה, שיאפשרו את שילובם של הנתונים במערכת למיפוי גיאוגרפי ואת ניתוחם המרחבי במערכות תומכות החלטה ובמערכות ניהול. בימים אלה, נערך מחקר בשיתוף האוניברסיטה העברית ואוניברסיטת קימברידג', אנגליה, הבוחן את אפקטיביות מערך סירות הורים באמצעות מערכת למיפוי גיאוגרפי. מערכת זו משמשת ככלי מחקרי - ויזואלי, שבאמצעותו ניתן למפות את מוקדי הפעילות

אילוסטרציה

באירועי רצח מעורבים רוצחים בעלי דחפים, פנטזיות, מאוויים ורצון
לנקמה « מי מסוגל לרצוח? » האם קיימות טיפולוגיות, שבהן ניתן
להיעזר, על מנת לנבא את הרוצח או את הרצח הבא ואולי למנוע אותו?
« האם זמינותם הקלה של כלי-הנשק מאפשרת את יציאתם של
"השדים מהבקבוק" או מזרזת אותם? » בעקבות רצח הילדים
בבית-הספר בניוטאון, ארצות-הברית

« ניצב-משנה (בדימוס) ד"ר סוזי בן ברוך »

האוניברסיטה העברית

רומז לפני

רצח הינו פשע של המתת אדם בידי הזולת, בכוונה תחילה. במרבית התרבויות והדתות נחשבת עבירה זו לפשע חמור, שהעונש עליו הינו מאסר עולם. בחלק מהמדינות העונש בגין רצח הינו מוות. למרות שאין מקרי רצח הזהים אחד לשני, ניתן להבחין במאפיינים דומים בין מקרי רצח מסוימים למקרי רצח אחרים. ניתן לסווג מקרי רצח לפי נושאים, ביניהם רצח סדרתי, רצח בשל כבוד המשפחה, חיסול עברייני, רצח על רקע רומנטי, ירי בבית-ספר ורצח נשים.

אבחנה נוספת הינה בין רוצח הפוגע ביחיד לרוצח הפוגע ברבים. בקרב רוצח רבים ניתן להבחין ברוצח המוני, ברוצח סדרתי וברוצח שרשרת. בזירת רצח ניתן להבחין בין רוצח מסודר, מאורגן ומתוכנן, שאינו משאיר סימנים או ראיות בזירת העבירה, לעומת רוצח מפוזר, המותיר "סימני דרך" בזירת העבירה ו"מקל" על החוקרים את מלאכת איתורו וזיהויו. כמו כן, ניתן להבחין בין רוצחים על רקע מטרות היעד שלהם ושיטת הביצוע. למרות המחקרים הרבים סביב סוגיית הירי בבתי-ספר, טרם נמצא פרופיל לרוצח כזה, בשל המשתנים הרבים והמנוגדים

בחמישה-עשר לרצחמבר אשתקד נכנס צעיר כבן עשרים לבית-ספר בעיירה ניוטאון שבמדינת קונטיקט, ארה"ב, שבו מלמדת אמו, ורצח ביריות אקדח עשרים וחמישה בני-אדם, ביניהם שמונה-עשרה ילדים. מותם של שנים נוספים נקבע מאוחר יותר בבית-החולים. גופתו של הרוצח נמצאה בשטח בית-הספר, לאחר שככל הנראה התאבד. בבית-הספר נמצאה תחמושת רבה, ולפי מומחי ירי בארצות-הברית, הדבר מוכיח, כי היורה תכנן את הרצח מראש. גופתה של אמו של הרוצח נמצאה סמוך לעיירה. נראה, כי רצח אותה טרם יציאתו לבית-הספר.

טבח אכזרי זה איננו הראשון שידעה ארצות-הברית בתקופה האחרונה. בחודש יולי אשתקד הגיע ג'יימס הולמס לבית-קולנוע ברנבר שבמדינת קולורדו, והחל לטבוח בצופים בסרט "באטמן". הוא רצח שנים-עשר בני-אדם. לפני חודשים אחדים הגיע אדם חמוש למרכז קניות במדינת בעיר מילווקי, ופתח באש לעבר העוברים ושבים. שלושה בני-אדם נהרגו וארבעה נפצעו.

הברית ארבעה מקרי ירי בבתי-ספר, בשנות ה-80' - תשעה מקרים, בשנות ה-90' - שלושים מקרים (מתוכם ארבעה באוניברסיטאות ובמכללות). בשנת 2000 אירעו 49 מקרים (מתוכם 17 באוניברסיטאות ובמכללות, בשנים 2010-2011 אירעו 16 מקרים, מהם ארבעה באוניברסיטאות ובמכללות. גם באירופה אירעו מקרים דומים. כך בגרמניה לבדה, רצח במרץ 2000 תלמיד בן 16 מורה והתאבד לאחר-מכן, באפריל 2002 רצח סטודנט בן 19 שבעה-עשר סטודנטים ושם קץ לחייו, ובשנת 2009 ירה צעיר בתלמידים ובמורים טרם התאבדותו.

של הרוצחים, שנבדקו לאורך השנים. גם כלי ניבוי לאירוע פוטנציאלי טרם נבנה, ועל כן, מניעתו של אירוע כזה היא בלתי אפשרית. עברייני זה לא מנסה להסתתר או להסתיר את מעשיו, ואיננו משקיע זמן בתכנון בריחתו לאחר מעשהו, כי הוא פועל במתכונת "תמות נפשי עם התלמידים". מחקר של המרכז הלאומי לחינוך בארה"ב מצביע על ירידה בשיעור מעורבותם של נערים בני 12-18 בעבירות גניבה ואלימות. זאת, לעומת נתונים, המצביעים על עלייה במספר מקרי הירי בבתי-ספר מאז שנות ה-60'. בשנות ה-70' אירעו בארצות-

היפוך מגמה

מאז שנת 1982 מתהפכת המגמה באשר לרוצחים במוסדות חינוך. אם עד שנה זו הרוצחים בבתי-ספר היו נערים שחורים שהחזיקו ברובים, ופגעו במטרה מסוימת בבתי-ספר באחת הערים, הרי שמאז, זירת אירועים אלה עברה גם לפרברים ולאזורים כפריים, הרוצחים הם, ברובם, לבנים, נושאים רובים אוטומטיים או חצי אוטומטיים, יורים לכל עבר ללא הבחנה, ופוגעים בקורבנות אקראיים. לרוצחים אלה אין מאפיינים ייחודיים, וממצאי מחקרים מעלים טיפוסים טראומטיים ופסיכויים. הרוצחים הטראומטיים סבלו בילדותם מהתעללות פיזית, מינית או רגשית, הוריהם אלימים, משתמשים בסמים או אלכוהוליסטים, ואחד מהם לפחות בעל עבר פלילי. נערים-רוצחים כאלה זכו לתמיכתו של חבר קרוב ואף לעידודו, כאשר העלו בפניו את רעיון ההרג בבית-הספר. הרוצחים הפסיכויים הם בנינים למשפחות נורמטיביות, ללא היסטוריה של התעללות כלשהי. הם הצעירים במשפחה ומוכשרים פחות מאחיהם הבוגרים, מראים סמפטומים של סכיזופרניה ומחוסרי מצפון. בבתיהם, הנשק היה חלק אינטגרלי מההווה המשפחתי. בדרך-כלל, סוג זה

טיפולוגיה של רוצחים

"רוצח המונים" רוצח בבת אחת שלושה קורבנות ויותר באותו אזור גיאוגרפי. במרבית המקרים מדובר ב"רוצח משימתי", שבו הרוצח בוחר בקבוצת אנשים מסוימת בעלת מאפיינים ייחודיים, ותוך פגיעה בהם הוא עלול לפגוע בקורבנות אקראיים. "רוצח סדרתי" הוא פושע, המונע על-ידי דחף להגשמת פנטזיות מודחקות עד לביצוע הפשע. רוצח שכזה רצח שלושה אנשים או יותר, בפרקי זמן בין שלושה ימים עד חודש לאורך תקופה ארוכה יחסית, אפילו שנים. רוצח סדרתי ישתדל להסוות את פעילותו, להתחכם, ולהשקיע זמן רב בתכנון הפעולה ובהעלמת ראיות, העלולות לחשפו. "רוצח שרשרת" הוא רוצח, אשר פועל באימפולסיביות עצומה, המונעת מרחף או מבסיס תועלת כלשהי. הוא גורם למספר רב יחסית של קורבנות בפרק זמן קצר של שעות אחדות, ימים או שבועות. את קורבנותיו הוא בוחר באקראי, לא מוטרד מזיהויו, ולא עוסק בטשטוש זהותו.

את הרוצחים היחידים ניתן לסווג על-פי הרקע שלהם או המניע שלהם לרצח, ביניהם – רצח מתוך נקמה (רצח אנשי חוק יכול להתבצע ע"י אנשי עולם תחתון ולעתים כנקמה המרמזת על מי הבא בתור...), רצח מתוך מניע של הרחקת הקורבן לצמיתות (חיסולו של עד מדינה ימנע את עדותו הצפויה, ומישהו יזכה בזיכוי), רצח ספונטאני (הרוצח והקרבן מכירים, האירוע שהביא לעילת הרצח חסר חשיבות, התוקף ו/או הקורבן היו תחת השפעת אלכוהול, התוקף היה מעורב בעבר במקרי אלימות קודמים, הקורבן "האיץ" את הרצח ע"י אמירה או תנועת גוף שלא מצאה חן בעיני התוקף. רצח כזה מבוצע בנשק חם או במכשיר זמין אחר), רצח מתוך קנאה (בן-זוג דחוי, פגיעה במאהב/ת, רצח תוך כדי עבירה אחרת (עברייני מבצע שוד, ואגב ביצועו הופרע על ידי שומר או אדם אחר שעלול לזהותו. העברייני רוצח אותו על מנת שלא יחשף ויעצר), רצח פוליטי (המניע לרצח הוא פוליטי-אידיאולוגי. הרוצח חבר בקבוצה בעלת אינטרסים פוליטיים – חברתיים. הרצח מתוכנן בקפידה ומראש).

יש להביא בחשבון, שככל שירבו מקרי התעללות, הצקות והטרדות בבתי-הספר, תוך שילוב מאפיינים אישיותיים וריבויים של כלי-נשק זמינים, עלולה להגיע תופעת הירי בבתי-הספר גם לישראל

רצח בתוך המשפחה

רוב מקרי הרצח במשפחה מתרחשים בשל קנאה מינית או בשל רצון האישה להיפרד מהבעל האלים. הרוצח מכלה את זעמו בעשרות דקירות בקורבן, למרות שכבר מתה.

נשים רוצחות

נשים רוצחות, לעומת גברים רוצחים, נוטות לרצוח יותר אנשים שהן מכירות. המניע לרצח - רגשי יותר. מקום הרצח - באזור הבית. שיטת הרצח - אלגנטית יותר מאשר אצל גברים. כלי הרצח - פאסיבי יותר מאשר אצל הגברים (הרעלה, למשל).

אקדחו של אביו (ללא ידיעתו של אביו), כי רצה "לסגור חשבון" עם תלמיד שהתעלל בו. לפני כשנתיים התאבד נער בן 14 כתוצאה מהתעללות של חבריו בפייסבוק. יש להביא בחשבון, שככל שירבו מקרי התעללות, הצקות והטרדות בבית-הספר (המתקשרים עם נטייה לאובדנות של הפוגע, של הנפגע ושל הצופה מהצד), בשילוב מאפיינים אישיותיים וריבויים כלי נשק זמינים, עלולה להגיע תופעת הירי בבית-הספר גם לישראל.

הערה - רשימת המקורות, שעליהם מתבסס מאמר זה, מצויה במערכת.

זירת אירועי רצח בבית-ספר

עברה גם לפרברים ולאזורים כפריים. הרוצחים הם, ברובם, לבנים, נושאים רובים אוטומטיים או חצי אוטומטיים, יורים לכל עבר ללא הבחנה, ופוגעים בקורבנות אקראיים

של רוצחים מתכננים את הרצח, וגוררים עמם שותפים לביצועו. מדו"ח המרכז לבקרת ולמניעת מחלות בארצות-הברית עולה, כי לפחות מחצית מהרוצחים מתכננים את הרצח ומספקים רמזים מוקדמים לתכנון זה.

בישראל של שנות ה-2000 מצאו חוקרים קשר חיובי בין התעללות של חברים (קבוצת השווים) לקורבנות ולהתאבדויות. לפני כחמש שנים הגיע נער לבית-הספר שבו למד כשברשותו

אילוסטרציה

ניצב-משנה ד"ר בשורה רגב, גיא נגר, ניצן שירי < מחלקת מחקר, אגף למדיניות ולתכנון אסטרטגי, המשרד לבטחון הפנים

תמונת מצב בנושא תפיסות הציבור ביישובים אלה, המייצגות את אמון התושבים במשטרה, את שביעות רצונם מתפקודה הכללי, את תחושת בטחונם האישי באזור מגורים, את היפגעות מפשיעה בשנת המחקר ואת הנכונות ליצור מעורבות קהילתית בפעילות המשטרה.

עמדות תחושתיות

מדד עמדות תחושתיות מייצג עמדות כלליות, הנוגעות לאמון התושבים במשטרה, לשביעות הרצון הכללי ממנה ולתפקודה במניעת פשיעה והגברת תחושת הביטחון האישי. ממצאי המחקר עולה, כי 69% מתושבי שלושת המתחמים חשים ביטחון אישי באזור מגוריהם, ול- 62% מכלל תושביהם יש אמון במשטרה. כמחציתם חשים, כי חלה ירידה בפשיעה או שלא חל שינוי ברמתה. כמחציתם גם מרוצים מתפקוד המשטרה באופן כללי ומתפקודה במניעת פשיעה, ורובם (93%) תומכים במעורבות הקהילה בפעילות המשטרה או לא מתנגדים לה.

תכנית המתחמים" (אורגנים) במגזר הלא יהודי נועדה לייעל את האכיפה המשטרתית במגזר זה ולשפר את שירותי המשטרה לתושבים. כל זאת, במקביל לתגבורן של פעילויות המניעה האזרחיות, שבאחריות המשרד לבטחון הפנים, כ"עיר ללא אלימות", מצילה ושיטור עירוני ופעילויות הרשות הלאומית למלחמה בסמים ובאלכוהול. תכנית המתחמים", שתפעל בשישה-עשר מתחמים במגזר הלא יהודי, מופעלת, בשלב הראשון, בשלושת המתחמים שבאחריות תחנות המשטרה נצרת, טייבה ועיירות.

בשנת 2012 נערך על-ידי מכון "גיאוקרטוגרפיה" והמשרד לבטחון הפנים מחקר מלווה, שהתייחס לשנים 2011-2012, ואמד את שביעות רצון תושבי המתחמים לפי מדד עמדות תחושתיות, מדד יכולות המשטרה, מדד תפקוד המשטרה ומדד היפגעות מפשיעה. המחקר בוצע באמצעות סקר טלפוני, משתתפיו היו גברים ונשים בני שמונה-עשר ומעלה, המהווים מדגם מייצג של האוכלוסייה הערבית ביישובים אלה. המחקר מסייע להצגת

בשלושה מתחמים במגזר הלא יהודי ההערכות הכלליות כלפי תפקודה של משטרת-ישראל הינן גבוהות יחסית, בקרב בני 18 ומעלה « 58% חושבים, כי המשטרה הוגנת וזמינה » בשלושת המתחמים, 36% מהתושבים השיבו, כי נפגעו לפחות מעבירה אחת בשנה האחרונה « בכלל המתחמים, 69% מהתושבים חשים ביטחון אישי באזור מגוריהם » לדעת תושבי כל המתחמים יש לשפר את הגברת הנוכחות המשטרתית ברחובות ובכבישים « ממצאי מחקר

יכולות המשטרה

מדד יכולות המשטרה מייצג את תפיסת הציבור ביישובי המתחמים בכל הקשור ליכולות המשטרה לתפוס עבריינים בתחומי פשיעה שונים, ביניהם עבירות תנועה, עבירות רכוש, סחיטה, אלימות וסמים. ההערכות הכלליות כלפי תפקודה של משטרת-ישראל בקרב תושבי שלושת המתחמים במדד זה הינן גבוהות. 58% מכלל הנשאלים בשלושת המתחמים השיבו, כי במידה בינונית עד מידה רבה מאוד משטרת-ישראל הוגנת, זמינה וניכר שיפור בתפקודה. 74% מהם סבורים, כי אדם שעובר עבירת תנועה ייתפס. לעומת זאת, שיעורים נמוכים יותר מאמינים בסיכויי התפיסה בכל הקשור לפשעים בתחומי עבירות אלימות (54%), עבירות רכוש (52%), סחיטה (49%) או סחר בסמים (47%). 55% מכלל הנסקרים בשלושת המתחמים העידו, כי קיים סיכוי בינוני עד סיכוי גבוה מאוד לתפיסתו על-ידי המשטרה של עבריין המבצע עבירה. בפילוח לפי מגדר ולפי דת לא עלו הבדלים מובהקים בין הקבוצות.

תפקוד המשטרה

מדד תפקוד המשטרה מייצג את תפיסות הציבור ביישובי שלושת המתחמים בנוגע לאופן, שבו מתייחסת המשטרה לאזרחים (הוגנות וזמינות) ולמגמה הכללית של תפקוד המשטרה. לפי ממצאי המחקר, 58% מתושבי המתחמים חשים, כי המשטרה באזור מגוריהם זמינה, הוגנת ותפקודה השתפר. בקרב התושבים החשים, כי חל שיפור בפעילות המשטרה ניכר, כי הדבר בא לידי ביטוי בעיקר בזכות הימצאותן של ניידות רבות יותר בכבישים (47%).

היפגעות מפשיעה

בנוסף למדדי המשטרה, המחקר בחן מדד היפגעות מפשיעה, המייצג את שיעור ההיפגעות מעבירות שונות כגון פריצה לבית

או לרכב, ונדאליזם, סכסוכי שכנים, שימוש בסמים או סחר בהם. היפגעות מעבירות מורידה את רמת הביטחון האישי באופן מובהק. במחקר נמצא, כי קיים פער ברור ברמת הביטחון האישי בין תושבי המתחמים, שנפגעו לפחות מעבירה אחת (58%), לבין תושבים שלא נפגעו מעבירות (75%). לתושבים שנפגעו מתקיפה פיזית רמת הביטחון הנמוכה ביותר (48%) מבין התושבים שנפגעו מעבירות כלשהן.

35% מתושבי המתחמים נפגעו לפחות מעבירה אחת במהלך השנה שבה נערך המחקר או נחשפו לה. העבירה הנפוצה ביותר בקרב תושבי כלל המתחמים קשורה לסכסוך בין שכנים (18% מתושבי המתחמים מעידים כי נפגעו מעבירה זו). אחריה – עבירת גניבת רכב או פריצה לרכב (14% מתושבי המתחמים מכירים אדם המחזיק בנשק). עבירות בולטות נוספות הן ונדאליזם (13%) ופריצה לבית (12%).

טעוני שיפור

התחום העיקרי שנמצא טעון שיפור לדעת תושבי כל המתחמים, הוא הגברת הנוכחות ברחובות ובכבישים (45%), וזאת בפער מובהק לעומת השיפור הנדרש בשאר התחומים – מקצועיות (30%), מהירות תגובה (29%), אדיבות והגדלת כוח האדם (17%).

דפוסי התנהגות עתידיים

לפי ממצאי המחקר, 85% מתושבי כלל המתחמים מעידים, כי יפנו למשטרה במידה שייחשפו לעבירה כלשהי בעתיד. לעומת זאת, 7% מעידים, כי יפנו לגורמי בוררות ופתרון סכסוכים בתוך הישוב (כמו ראש החמולה), ולא יפנו למשטרה. בקרב אלו שמעידים, כי לא ידווחו למשטרה, הסיבה העיקרית הינה חוסר האמון ביכולת המשטרה לפתור בעיות. הסיבה המשנית היא העדפתם של התושבים להשתמש בפתרון סכסוכים מקומי. ➤

למהירות הגעתו של חוקר דליקות לאירוע
חשיבות עליונה ◀ עליו לשחזר את שקדם
לפריצת השריפה, כדי להבין מה אירע
במקום רגע לפני התפרצותה, ובעת פריצתה
◀ ככל שיקדים להגיע לזירה, יוכל להפיק,
במגבלות הקיימות, ממצאים רבים יותר
◀ הנתונים ממערכת "שלהבת", המערכת
הממוחשבת המרכזית של הרשות הארצית,
מסייעים לו בחקירת האירוע ◀ חוות
דעתו מהווה בסיס להגשת כתב אישום
◀ חקירה תחת אש

שפת האש

◀ טפסר רן שלף ▶

ר' מחלקת חקירות, הרשות הארצית לכיבוי ולהצלה

ללא רשיון עסק. בהמשך החקירה התברר עוד, שנרות שהוצבו
במקום הם שגרמו לשריפה.

שמונה חודשים קודם לכן, ב-1.4.12 פרצה שריפה בחנות
לחומרי בניין ברעננה, והחלו להישמע פיצוצים במקום. עד
לבואם של לוחמי האש, התפשטה הדליקה לכל חלקי המבנה.
כל הגג קרס, ומבנים בסמוך לו נפגעו ממכלי גז שעפו לעברם.
חוקר שריפות, שהגיע למקום ביחד עם לוחמי האש, הבחין,
שהאירוע החל בצד הצפוני של המבנה. בבחינת הזירה ומוקד
הפיצוץ נמצאו מיכלי גז שהתבקעו, התפוצצו וגרמו לנזק גדול
מאוד למבנה. במסגרייה סמוכה נמצאו סימני רתכת שפעלה
בה. מחקירתו של המסגר שעבד במקום עלה, שלאחר שהרגיש

בשלהי חודש דצמבר אשתקד, בשעת ערב, פרצה
שריפה באחד מחדרי הטיפולים ב"ספא דלוס",
הצמוד למעגן היאכטות במרינה של הרצליה. בתוך שניות
התאבך עשן סמיך, וכיסה את הספא כולו, שבו שהו באותה עת
שישה-עשר עובדי סניף מונטיפיורי של בנק הפועלים. עובדי
הבנק ואנשי הספא החלו לרוץ לכל עבר, בעודם מנסים לאתר
את פתחי המילוט מבעד לעשן. אלה מביניהם שמצאו לבסוף את
היציאה, יצאו כשרק חלוקי המגבת לגופם. צוותי מד"א החלו
לטפל בשישה נפגעים שחולצו מהספא. אחד מהם, שלום בסון,
מנהל סניף הבנק, נפטר משאיפת עשן. מחקירה ראשונית של
הדליקה עלה חשד לליקויי בטיחות חמורים במועדון, שפעל

בחנינת הדליקה מן החוץ את הפנים. דליקה בוילה בסביון.

מערך החקירות של הרשות הארצית לכבאות ולהצלה. פיצוץ הגז בחודש יוני 2011 בבניין ברחוב הרצל בנתניה אירע כתוצאה מדליפת גז. על-פי החשד, דליפה זו הייתה תוצאה של גניבת צינורות גז מנחושת שהותקנו בבניין. בפיצוץ זה נהרגו שלושה אנשים. חקירת הדליקה הייתה אחת מהחקירות המורכבות ביותר של זירת אירוע, הן משום שהמבנה נפגע באופן קשה כמו גם החפצים שהיו בו, והן משום שבזירה כזאת קשה למצוא ממצאים מדעיים כמו טביעות אצבעות או דגימות ד.נ.א.

דליקה בשטח פתוח מורכבת עוד יותר, כי אינה מתוחמת למבנה מסוים, אלא מתפשטת בשטחים פתוחים, והמרחק בין מוקד הדליקה לבין זירת האירוע יכול להיות גדול מאוד. זאת, בנוסף לשינוי כיוון של הרוחות, הגורמות להתפשטותה של השריפה, ומקשה על קביעה מדויקת של תחילתה.

רגע לפני...

בחקירתו, משתדל חוקר הדליקות לשחזר את האירועים שקדמו לפריצת השריפה, כדי להבין מה אירע במקום רגע לפני התפרצותה, ומה קרה בעת פריצתה. לפיכך, למהירות הגעתו לזירת האירוע יש חשיבות עליונה. ככל שיגיע סמוך להגעת כוחות הכיבוי, יוכל

ריח גז חריף מאוד, וברגע שהחל לעבוד עם הרתכת, נוצר פיצוץ שהדליק את הגז סביבו. עוד העלתה חקירת השריפה, שמקור הדליפה של גז בישול היה חוות מילוי גז בחלקה הצפוני של החנות, וכי הדליקה פרצה כתוצאה מצמידות רבה מידי בינה לבין המסגרייה, ומדליפת גז שהצטברה באזור זה. הדבר נראה היטב מגלי ההדף שנוצרו במקום, מהבורות שנפערו ומפיצוצי מיכלי הגז, וגם מצילומים שהועלו לרשת האינטרנט (יוטיוב), שבהם נראו רגועיה הראשונים של הדליקה.

בממוצע, חוקרת הרשות הארצית לכיבוי ולהצלה כשמונת-אלפים דליקות בשנה. חקירת זירת דליקה מתבצעת, ככלל, על-ידי חוקרי דליקות של הרשות הארצית לכבאות ולהצלה. לעתים קרובות נדרש שיתוף פעולה בינה לבין חוקרים של משטרת-ישראל. חוות הדעת המשפטית, שנכתבת על-ידי חוקר הדליקות, משמשת בסיס להגשת כתב אישום נגד מי שהביאו לפרוץ הדליקה.

פיצוצים נפחיים

נקודת ההשקה בין מערך החבלה של משטרת-ישראל לבין חוקרי הדליקות של הרשות הארצית לכיבוי ולהצלה היא באירועי פיצוץ. פיצוץ חומרי נפץ נחקר על-ידי מחלקת חבלה במשטרת-ישראל, ופיצוץ, הנגרם מנוזלים או מגזים דליקים, נחקר על ידי אנשי

שאכן אירע בדליקה בבית משפחת שאער ברחובות בחורף אשתקד, שבה נספו אב וחמשת ילדיו.

לאש יש שפה משלה, הנקראת "תבנית הבעירה". האש יוצרת תבנית של פיח, וגורמת לנזק למבנה. עבור מרבית האנשים, זו שפה לא ברורה. לחוקר הדליקות המיומן שפה זו מאפשרת לו לחקור את נסיבות פרוץ הדליקה. במקוד הדליקה נגרם הנזק הכבד ביותר. ככל שמתרחקים ממוקד הדליקה, סימני הפיח הולכים ונעשים חלשים יותר. כך גם נזקי החום הכבד, ההולכים ומתמעטים, ככל שמתרחקים ממוקד האש.

בשריפה בבית משפחת שאער, ניתן היה לקבוע, שמוקד הדליקה, קרי, המקום שממנו פרצה הדליקה, הוא המיטה הזוגית, שבה, דווקא, לא ישנו הילדים. במקוד עצמו לא היה איש בזמן פרוץ הדליקה. בבחינת הזירה, כמו בעבודה ארכיאולוגית, הוצאו עשרות דליים של חומר שרוף מאזור מוקד הדליקה אל רחבה שמחוץ לדירה. בין החפצים שנמצאו היו שרידים של מנורה, פנס ראש הלוגן שהיה במצב כבוי, שרידים של מפצל חשמל, שרידים של מטען טלפון נייד, שלא היה מחובר לטלפון, וחלקי מתכת שרופים רבים אחרים, שהעירו, שבמוקד הדליקה היה מחשב נייד. במהלך תשאול האם התברר, שהמחשב הנייד שלה הונח, מופעל, על המזרון. התחממות חלקו התחתון של המחשב, שנצמד אל הכרית ואל המזרון, מנעה את הוצאת החום ממנו, גרמה להתחממות קופסת המחשב הנייד, ולהדלקת המזרון.

לאסוף מידע ראשוני חשוב, ולתשאל עדים בזירה לפני שיחול שיבוש כלשהו. הראשונים להגיע לזירת דליקה הם, בדרך-כלל, לוחמי האש, מד"א ואנשי משטרה. חוקר הדליקות נכנס לזירה לאחר שהכול נרגע - האש, שגרמה לנזק, כובתה, המים גרמו לנזק נוסף והאנשים חולצו. בנסיבות אלה קשה מאוד לשחזר את הזירה ולהבין מה קרה בה. חוקר הדליקות מתבסס, בין השאר, על תשאול לוחמי האש אודות הפעולות שבוצעו, אולם אם הוא הגיע מאוחר מידי, ייתכן שגורמים אחרים, שלא קשורים לחקירה ולזירה, נכנסו פנימה והזיזו דברים. אלה יכולים להיות בעל

בית שיש לו מה להסתיר, חוקרים פרטיים ואפילו גורמים ממסדיים, כמו עובדי חברת החשמל או חברת הגז, שפעלו במקום ועשו שינוי כלשהו, כדוגמת כיבוי מתג חשמל או סגירת ברז. פעולה של גורם שאינו מוסמך, יכולה לשנות את כל נסיבות פרוץ הדליקה. יתרונו הגדול של חוקר דליקות של הרשות הארצית לכיבוי ולהצלה הוא בהיותו במקרים רבים חלק מצוות הכיבוי. עובדה זו מאפשרת לו להיכנס לזירה בשלבים מוקדמים מאוד, ולהפיק, במגבלות הקיימות, את רוב הפרטים שאפשר

להפיק ממנה, כמו מי פרץ למקום, מהיכן פרץ, האם דלת או חלון שנמצאו שבורים, הם תוצאה של פעולת כיבוי או אולי היו שבורים כתוצאה מפעולות של גורם אחר. שאלות אלה הן קריטיות לחוקר הדליקות, בנוסף לאפשרות הניתנת בידיו לבחון את היומן של המערכת המבצעית "שלהבת", שבו ראש צוות הכיבוי מציין את עיקרי מסקנותיו מהזירה, ביניהן נתוני הכיבוי (מתי התקבלה קריאה, על-ידי מי, מתי הגיע רכב הכיבוי, כמה רכבי כיבוי הגיעו, אלו פעולות ביצעו, האם נקראו למקום עובדי חברת חשמל או עובדי חברת הגז ועוד). נתונים אלה מסייעים לחוקר הדליקות לקבל מידע בעל חשיבות בניתוח הממצאים ולקבוע, אם מדובר במעשה זדון, בהצתה, בשימוש בחומר מאיץ או בחומר דלק שלא היה קשור לזירה.

כמו בעבודה ארכיאולוגית

חוקר הדליקות בוחן את הזירה מן החוץ אל הפנים. בתחילה יחפש סימנים המעידים על מעשה זדון בסביבה הקרובה של הזירה השרופה כמו מיכל דלק הנמצא במקום או סימני פריצה. בהיכנסו לתוך זירה הוא מתחיל לאתר את מוקד הדליקה, כפי

אם חוקר הדליקות הגיע מאוחר מידי, ייתכן שגורמים אחרים, שלא קשורים לחקירה ולזירה, נכנסו פנימה והזיזו דברים. פעולות שכאלה יכולות לשנות את כל נסיבות פרוץ הדליקה

לאיש שפה משלה.
דליקה בבית דירות

הרצחת וגם שרפת

ביום שבת 17 לאוקטובר 2009 בשעות הבוקר המוקדמות, התקבלה קריאה על דליקה בדירה בראשון לציון. לאחר שלוחמי האש החלו לחלץ את בני המשפחה מהדירה, התברר, שמדובר ברצח אכזרי של שישה בני-משפחה אחת באמצעות סכין. כיבוי הדליקה היה מהיר. הוזעקו כוחות משטרה, ביניהם אנשי זיהוי פלילי. בדירה נמצאו שש גופות שנרצחו בדקירות - סבא וסבתא, הורים ושני תינוקות, בני משפחת אושרנקו. המעבדה הגיידת התחילה לחקור את נסיבות האירוע. נלקחות דגימות ד.נ.א. וטביעות אצבעות. חוקר הדליקות מצא בדירה בגדים, שמאוחר יותר התברר שהיו של הרוצח. בדעבר גם התברר, שהרוצח נכנס לדירה בשעות הלילה, ולקראת השעה שבע בבוקר, כשסיים את מסע ההרג שלו, הוא פשט את בגדיו המוכתמים בדם, והחליפם בבגדים אחרים. את בגדיו המוכתמים הוא ניסה לשרוף ביחד עם הדירה כולה, בעזרת מיכל ובו ארבעה ליטרים בנזין. רגע לפני שיצא מהדירה, עוד הספיק לפתוח את ברזי הגז של הכיריים, כדי ליצור אווירה נפיצה, שתגרום נזק כבד למבנה.

במהלך החקירה הראשונית ניתן היה להבחין בערימת בגדים, שלא התאימה לדירה. בהזזתה התגלו נעליים לכנות מוכתמות בדם. ממוצגים אלה נלקחו דגימות ד.נ.א. התברר, שהן שייכות לאדם אחד, שאינו אחד משש הגופות שנמצאו בדירה. בהשלמת החקירה התבררה זהותו של הרוצח - דמיאן קרליק. בשל חוזקן של הראיות, הוגש נגדו כתב אישום על רצח בני משפחת אושרנקו ועל הצתה. שנתיים לאחר הרצח המזועזע, נגזר עונשו של דמיאן קרליק. הוא נידון לשישה מאסרי עולם מצטברים, ולעשר שנות מאסר נוספות על גניבת חפצים מביתם.

אש באוטובוס

לא מכבר עלה באש אוטובוס אגד בכביש מספר 1 בגלל תקלה במנוע. ימים אחדים קודם לכן נשרף בבאר-שבע אוטובוס של חברה ציבורית אחרת, ובבית-שמש נשרף אוטובוס נוסף של אגד. בכל המקרים היו האוטובוסים עמוסים בנוסעים. כולם הצליחו להימלט. בשנת 2012 עלו באש יותר ממאה אוטובוסים השייכים לחברות ההסעה השונות. מתחילת שנת 2013 נשרפו עשרים וחמישה אוטובוסים נוספים. התקנתן של מערכות כיבוי אוטומטיות באוטובוסים היא חיונית ביותר, ולאור ריבויין לאחרונה של שריפות כאלה, דרש רב-טפסר שחר איילון, ר' הרשות הארצית לכיבוי ולהצלה, מחברת אגד להתקין מערכות כיבוי במערך האוטובוסים שלה, כדי לעצור את הדליקות.

חברת "מטרופולין" מפעילה היום ארבע-מאות אוטובוסים, שבהן מותקנות מערכות כיבוי, ויש כבר היום אוטובוסים, שבהן מותקנות מערכות אלה עוד בשלבי ייצורם.

גם הם נדלקים

מאות מקררים נשרפים בארץ בשנה כתוצאה מתקלה במנגנוני החימום, המזרימים את נוזל הקירור למקרר, או מהתיישנותם של מיישרי זרם ("כבלים"), הגורמים להתחממות. מאז שנת 2009 לא נדרשים יותר התקנים אלה, ויש חברות, שאף יזמו פנייה ללקוחותיהן, כדי להוציאם מהמקררים. במהלך הדליקה, המתרחשת, על-פי רוב כלילה, מתפזרים פחם ו-co בחלל הבית, ודייריו, בלי שירגישו בדליקה, עלולים למות במיטותיהם.

הרשות הארצית לכיבוי ולהצלה מטפלת, בממוצע, בשנה בכשמונים אלף אירועים. מחציתם - כארבעים

אלף - אירועי שריפה, מהם, כשלושים ושניים אלף דליקות בשטח פתוח, ארבעת-אלפים דליקות בכלי-רכב וארבעת אלפים דליקות בדירות ובמבנים. הנזק מוערך במיליארדי שקלים לשנה.

התקנתם של מערכות כיבוי אוטומטיות באוטובוסים היא חיונית. בשנת 2012 עלו באש יותר ממאה אוטובוסים. מתחילת שנת 2013 נשרפו עשרים וחמישה אוטובוסים נוספים

תדלקת - אבל לא באלכוהול

יואל הדר

היועץ המשפטי, המשרד לבטחון הפנים

בין השנים 1994 ל-2009 חלה בישראל עלייה ניכרת בשיעור הילדים ובני-הנוער הצורכים משקאות חריפים. בשנת 2009 לבדה צרכו מעל מחציתם אלכוהול. ממחקרים שנערכו עולה, כי חלה גם עלייה בשיעורי ההשתכרות ו"שתיית הבולמוס", וכי הגיל בו מתחילים לשתות הולך ויורד. בחודש דצמבר 2009, ארבעה חודשים לאחר הירצחו של אריק קרפ ז"ל על חוף ימה של תל-אביב על-ידי חבורת צעירים ששתו לשכרה, אישרה הממשלה את התכנית הלאומית לצמצום הצריכה המופרזת של אלכוהול ולצמצום נזקיו, והחלה להתגבש הצעת חוק בנושא, במטרה להתמודד עם תופעת השכרות ועם השלכותיה השליליות. הוגשו מספר הצעות חוק פרטיות, העוסקות בצריכה לא אחראית של אלכוהול בכלל ובקרב בני-נוער בפרט, שחלקן ניסה לתת מענה נקודתי לבעיה. עם זאת, היה צורך לחוקק חוק מקיף, שיאזן בין צורך החברה והמותר לבין המזיק והפוגע בה.

תהליך ניסוחו של החוק, שהיו שותפים לו המשרד לבטחון הפנים, הרשות למלחמה בסמים ובאלכוהול, משרד המשפטים, משרד החינוך ומשרד הבריאות, היה מורכב, והוא עסק בפרטים הקטנים ביותר ובדקויות שונות, כדי למנוע, בין היתר, פגיעה חמורה בקטינים ופגיעה אסורה בחופש העיסוק.

חוק המאבק בתופעת השכרות (הוראת שעה ותיקון חקיקה), התש"ע-2010, אשר פורסם ב-24 למרס 2010, קבע כהוראת שעה הוראות בדבר סמכות תפיסה והשמדה של משקה משכר וכלי קיבולו, חזקה לעניין החזקת משקה משכר במקום ציבורי או ברכב, הנמצא במקום ציבורי, בין השעות 21:00 ל-06:00 למחרת וכן הוראות שונות ליישום החוק.

תוקפה של הוראת השעה למניעת צריכה לא אחראית של אלכוהול, אמור היה לפוג בחודש מרץ השנה, לאחר פיילוט של שלוש שנים « בשל הבחירות לכנסת, הוארך החוק הזמני, עד להקמתה של ממשלה חדשה « ביום 13.5.13 אישרה הכנסת להפוך את התקנה, האוסרת מכירת אלכוהול בשעות הלילה להוראת קבע » מתהליכי חקיקה ועד לנתונים מעודדים

חוק רישוי עסקים (תיקון מס' 26 הוראת שעה), התש"ע-2010, אשר פורסם ב-29 ליולי 2010, קבע כהוראת שעה הוראות בדבר הגבלת שעות המכירה, ההגשה וההספקה של משקאות משכרים בשעות הלילה, כך שלא ימכור אדם משקה משכר מהשעה 23:00 עד השעה 06:00 למחרת, לא יגישו ולא יספקו (למעט במקומות, שבהם הותר הדבר כקבוע בחוק). בנוסף, קובע החוק סמכות לקצין משטרה ולעובד הרשות המקומית להטיל קנס על מבצע עבירה של מכירה, הגשה או הספקה של משקאות משכרים בשעות הלילה, סמכות לקצין משטרה לסגירת מקומות, שבהם בוצעה עבירה זו, וכן הטלת חובה להצגת הודעה מטעם בעל העסק בדבר איסור מכירתם של משקאות משכרים בשעות הלילה, הגשתם והספקתם.

החוק והתיקון לחוק רישוי עסקים נחקקו כמקשה אחת, בשל הצורך להיאבק בתופעת השכרות על היבטיה השליליים באופן מגובש ושלם, והוגשו לממשלה במסגרת הצעת חוק אחת. עתה, משתוקפן של שתי הוראות החוק אמור היה לפקוע, ומאחר שההתמודדות נגד תופעת השכרות עומד בעינו, והכלים הקבועים בהוראות אלה הוכיחו את עצמם כיעילים וכראויים, התבקש היה לתת לדברי חקיקה אלה תוקף של חוק קבוע, שימשיך וייתן מענה הולם להתמודדות עם תופעת השכרות על נזקיה.

מסכנת חיים

החוק קובע, כי על בעל עסק, שנמכרים בו משקאות משכרים, להציג במקום בולט בעסקו הוראה על הצגת תעודה מזהה על-ידי הקונה. בעת ניסוחו של סעיף זה עלתה השאלה, כיצד יזהה המוכר מי הוא קטין. ההצעה שהועלתה הייתה, שאם נמכר אלכוהול לקטין, החזקה תהיה נגד המוכר. זאת, מכיוון שלמרות שעל-פי החוק חובתו של כל אדם מעל גיל 16 לשאת תעודה מזהה, הרי שחלק גדול מהאנשים אינם נושאים עמם תעודה זו, וקשה יהיה ליצור חזקה נגד הקטין. בעת הדיונים בוועדה המשותפת לוועדת

אילוסטרציה

שם, וכי הם מעדיפים "לתדלק" במקומות אחרים. בין הרשויות המקומיות היו גם מי שדרשו להעניק לפקחיהן סמכות לשפיכת אלכוהול, בשל החשש מעימות בין הצעירים לפקחים, עימות שבגיננו ממילא נדרשת התערבות משטרתית. למרות דרישתן, לא ניתנה לפקחי הרשויות המקומיות סמכות זו, והיום, רק שוטר יכול לשפוך משקה אלכוהולי במקום ציבורי, בהתאם לשיקול דעתו. בכל הקשור לשפיכת האלכוהול, עלה גם הצורך להגדיר מהו "מקום ציבורי", שבו יש סמכות לשוטר לשפוך אלכוהול. הוחרגו מההגדרה בתי-אוכל, מקומות לעריכת מופעים וירידים, בתי-קולנוע, אולמות תיאטרון ואמפיתיאטרון, בתי-מלון, מקומות לעריכת אירועי תרבות וספורט תחת כיפת השמיים ודיסקוטקים. למרות בקשתם של נציגיהם של בעלי אולמות אירועים להחיל את החוק גם עליהם, בשל הפעלתו של "בר אקטיבי", המפריע, לטענתם, לחלק מהמוזמנים, לא הוחל עליהם החוק.

"ליקר סטורס"

בעת ניסוחו של החוק, נבחנו גם אפשרות הגבלת מכירת משקאות משכרים רק בחנויות ייעודיות, הקרויות ברחבי העולם "ליקר סטורס" - חנויות מיוחדות, ממשלתיות, שיקבלו היתר מיוחד לממכר אלכוהול. בשל היעדרו של מחקר, המצביע על יעילות הגבלת מכירת האלכוהול לחנויות אלה בלבד, ועקב החשש לפגיעה בחופש העיסוק, לא קודם נושא זה. ההצעה לאסור את מכירתו של האלכוהול בחנויות הנוחות שבתחנות הדלק לא התקבלה גם היא בשל החשש מפגיעה בחופש העיסוק. מכיוון שחנויות הנוחות בתחנות דלק נמצאות לא רק בכבישים מהירים אלא גם בתוככי הערים, ולצדן פועלות גם חנויות אחרות, שבהן מותר למכור אלכוהול, לא ניתן היה לאסור את מכירתו רק בחנויות אלה. הניסיון למכור לתחנות הדלק את הסלוגן "תדלקת - אבל לא באלכוהול" - לא צלח.

הפנים והגנת הסביבה ולוועדת חוקה, חוק ומשפט של הכנסת שדנה בעניין, הוחלט לא לקבוע, כי כל מוכר יהיה חייב לדרוש תעודה מזהה מכל רוכש, אך הוחלט, כי אם ייתפס מוכר שמכר אלכוהול, ויתברר שמכרו לקטין, ולא דרש

תעודת זהות, חזקת אשמה במקרה כזה תהיה על המוכר. עוד הוחלט, כי תיקבע סנקציה פלילית כנגד מכירת אלכוהול לקטין על-ידי מתווך בגיר. תקנות רישוי עסקים (הצגת הודעה על הגבלת מכירת משקה משכר-הוראת שעה, התשע"א-2010) קובעות את נוסח ההודעה על איסור מכירת אלכוהול מהשעה 23:00 ועד השעה 06:00 למחרת, את צורתה ואת אופן הצגתה. נוסח האזהרה שנקבע הוא "צריכה מופרזת של אלכוהול מסכנת חיים ומזיקה

לבריאות". לאחר שהצעת החוק אושרה בוועדה המשותפת בכנסת, וממש לפני העלאת החוק להצבעה לפני קריאה שנייה ושלישית, עלה הצורך בהוספת סעיף, שיחריג את חנויות הפטורות ממכס ("דיוטי פרי") בנמלי התעופה מהגבלת השעות, שבהן אסורה מכירתם של משקאות משכרים.

שעות אסורות

בחוק נקבעו גם הגבלות על שתיית משקה משכר ועל החזקת במקום ציבורי או ברכב במקום ציבורי בין השעות 21:00 ל-06:00 למחרת, במקרה שלשוטר יש חשש, כי שתיית המשקה המשכר עלולה להביא להפרת הסדר הציבורי. עמדתו של משרד המשפטים

בעת ניסוחו של החוק הייתה למנוע, ככל הניתן, הרשעה פלילית לקטינים. על כן, הדרך הנכונה והמוסכמת לטיפול בבעיה הייתה מתן סמכות לשוטרים לתפוס את המשקה המשכר, לשפוך אותו ולהשמיר את כלי קיבולו. הטענה, שעלתה בעניין הגבלת שעות המכירה הייתה, כי הגבלה זו אינה מונעת מצעירים לקנות אלכוהול, שכן הם יכולים לקנותו שעות לפני כן, וכי לא נאסרה מכירתו בברים לסוגיהם. בבדיקה התברר, כי הצעירים נמנעים מקנייתו של אלכוהול בברים, מפאת מחירו הגבוה

אילוסטרציה

מדברים בעד עצמם

◀ במסגרת תיקון החוק, המתייחס לנושא איסור מכירה ואספקה של משקאות חריפים לקטינים, נפתחו במשטרת-ישראל 462 תיקים, מאפריל 2010 ועד יולי 2012, בגין אספקה או רכישה של משכר משקר לקטין, וכ-2,300 תיקים בגין עבירה על חוק איסור מכירת משקה משכר לקטין בעסק ושלא בעסק.

◀ משנת 2010 ועד ל-31 במאי 2012 נעשה שימוש בסמכות השוטרים לשפוך אלכוהול בלמעלה מ-55 אלף אירועים.

◀ בשנת 2006 נרשמו 1,572 דו"חות בגין נהיגה בהשפעת אלכוהול. לעומת זאת, בשנת 2012 נרשמו כ-7,500 דו"חות בגין נהיגה בהשפעת אלכוהול.

אופטימיות זהירה

על בסיס נתוני המחקר הבינלאומי של ארגון הבריאות העולמי על התנהגויות בריאות בקרב תלמידי בתי-הספר בישראל (2011), יישומה של התכנית הלאומית לצמצום הצריכה המופרזת של אלכוהול, הביאה לבלימת מגמת ההחמרה בדפוס השתייה בקרב הנוער, ואף נרשמת ירידה בתופעה זו (מכ-20% בשנת 2009 בקרב תלמידי כיתות ו', ח' ו-י' שהשתתפו במחקר, ל-12.4% בסוף שנת 2011). נתוני המחקר, המתייחסים לתלמידי כיתות י"א מראים, כי קיימת ירידה בשיעור צריכה מופרזת של אלכוהול מ-34% בשנת 2009 ל-25% בשנת 2011.

הצעות חוק פרטיות

לאסור את מכירתו של האלכוהול בחנויות הנוחות שבתחנות הדלק לא התקבלו, בשל החשש לפגיעה בחופש העיסוק. כך גם לא קודמה ההצעה לאפשר את קנייתו של משקה אלכוהולי רק בחנויות מיוחדות, שיקבלו היתר מיוחד לכך

בוועדה המשותפת בכנסת, שדנה בהצעת החוק הממשלתית, היו חברי-כנסת שהתנגדו להצעת החוק, בטענה, כי אין למנוע מכירת יין, במיוחד כשמדובר ביין לקידוש. כך גם קמה התנגדות למכירת בירה, בטענה, שאחוז האלכוהול ביין הוא בין 12% ל-15%, בעוד שאחוז האלכוהול בבירה הוא בין 4% ל-8%. התנגדויות אלה לא התקבלו, והאיסור למכירת אלכוהול הוחל על כל סוגי המשקאות המשכרים, ללא הבחנה.

פרסומת מוגבלת

החוק לתיקון פקודת התעבורה (התשע"א-2010) קובע החמרה של רף כמות האלכוהול בדם לנהגים צעירים עד גיל 24 ולנהגים מקצועיים, ואוסר לנהוג ברכב, אם ריכוז האלכוהול בדם עולה על מיליגרם אחד בכל מאה מילימטר דם, או אם ריכוז האלכוהול עולה על חמישים מיקרוגרם בליטר אחד של אוויר נשוף.

במהלך שנת 2012 נחקק חוק, המגדיר כללים והגבלות על פרסומת של משקאות אלכוהוליים ועל שיווקם, ואוסר פרסומת למשקאות משכרים בשלטי חוצות, בעיתונות או בכל דבר דפוס אחר, המיועד בעיקר לילדים ולבני-נוער עד גיל 18.

בד בבד עם חוק זה, התקין שר הפנים, בהסכמת שר המשפטים ובאישור ועדת הפנים והגנת הסביבה של הכנסת את צו רישוי עסקים (עבירות קנס - משקאות משכרים - הוראת שעה, התשע"ב, 2011) שלפיו, עבירה על הסעיף בחוק, המגביל את שעות מכירת האלכוהול נקבעה כעבירת קנס, שגובהו תשעת-אלפים שקל. הצו נכנס לתוקפו ב-28 בדצמבר 2011.

ב-16 בינואר 2012 החליטה ועדת שרים למאבק באלומות להמשיך ליישם את התכנית הלאומית לצמצום צריכה לא אחראית של אלכוהול בשנתיים נוספות, עד 24 למרץ השנה. בשל הבחירות לכנסת, לא ניתן היה להפוך את הוראת השעה לחוק קבע, אלא להאריכה, עד להקמתה של ממשלה חדשה. ב-13 למאי 2013 אישרה הכנסת להפוך את התקנה האוסרת מכירת אלכוהול בשעת לילה להוראת קבע.

לא נחמד

מנכ"ל הרשות הלאומית למלחמה בסמים ובאלכוהול
יאיר גלר

"מיסטר נייס גאי", "עליסה בארץ הפלאות" ו"מבסוטון" אינם רק שמות מפתים אלא הם, בעצם, הזמנה להרעלה ◀ תחליפי סם אלה נמכרים באופן חופשי לכל המעוניין, ומניעים תעשייה, שהמחזור שלה נאמד בעשרות מיליוני שקלים בחודש ◀ גורמי האכיפה והסוחרים מנהלים ביניהם משחק מוחות של חתול ועכבר ◀ הסוחרים ממציאים חומר, החומר מוכנס לפקודה וחוזר חלילה ◀ ניסוחו של חוק חדש, בנוסף לחוק הנגזרות, ייתכן שייתן מענה רחב יותר לבעיה ◀ על התופעה המסוכנת שיש להעבירה מהעולם

והשמות המזמינים גורמים להם לצרוך חומרים אלה, שעוצמתם גדולה והשפעותיהם מסוכנות וקשות אף יותר מהשפעות סמי הקנאביס למיניהם. עשרות חומרים חדשים מופיעים מדי שנה בשוק "הסמים המעוצבים", המיוצרים במעבדות כימיות ברחבי העולם ובארץ, ונמכרים כ"תחליפי סם", ללא כל פיקוח רפואי. רוב ה"מעבדות" פועלות עבור סוחרי סמים, שכל רצונם הוא להרוויח כמה שיותר, גם על חשבון בריאותם של המשתמשים.

שחקן חדש

פקודת הסמים במבנה הנוכחי שלה אינה נותנת מענה אופטימאלי לשינויים התדירים בתרכובות הכימיות בשוק הסמים המעוצבים.

השמות המפתים כ"מיסטר נייס גאי", "עליסה בארץ הפלאות" ו"מבסוטון" משדרים, כביכול, תמימות, אבל בפועל הם בעצם הזמנה להרעלה. "סמי הפיצוציות" או בשמם הנוסף "סמים מעוצבים" נמכרים באופן חופשי בכשלושת אלפים וחמש-מאות קיוסקים ברחבי הארץ ובאינטרנט. עשרות אלפי בני-נוער וצעירים משתמשים בהם באופן קבוע, ומניעים תעשייה, שהמחזור שלה נאמד בעשרות מיליוני שקלים כל חודש. זהו הדור החדש של סמים, של תרכובות כימיות מסוכנות ומשתנות, שמוצעות למכירה לכל המעוניין, לרוב לבני-נוער שמחפשים ריגושים, ואינם יודעים מאלו חומרים הן מורכבות, איך הן מיוצרות ומה הן ההשפעות הבלתי צפויות שלהן. האריזות הצבעוניות

◀ חוק הנגזרות הפסיק את מכירתם של רוב משפחות החומרים, שהרכיבו את "סמי הפיצוציות", אך הוא לא הצליח להביא לפתרון הבעיה, כי נכנס לשוק זה שחקן חדש, המיוצר ב"מעבדה", ומטרתו לחקות את פעולת הקנאביס

בשנת 2010 חוקק חוק הנגזרות, שחל על ארבע משפחות חומרים - אמפטאמין, מתאמפטאמין, קאתינון ומתקאטינון, ובשנת 2011 הורחב החוק גם למשפחת האמינואינדאן. החידוש המרכזי בחוק הנגזרות היה, שלראשונה לא נדרש עוד להכניס לפקודת הסמים המסוכנים הרכב כימי מדויק, אלא די היה בהיותו חלק מקבוצה של חומרים, שיש לה קשר כימי כלשהו לאחת ממשפחות החומרים שהוגדרו בחוק. אולם, החוק לא הצליח להביא לפתרון הבעיה, כי בעוד שאותן משפחות חומרים, שעד לכניסתו של החוק לתוקף היו כ-80% מסך סמי ה"פיצוציות" הפסיקו להימכר, נכנס לשוק סמי הפיצוציות שחקן חדש בשם "הקנבינואידים הסינטטיים", המיוצרים ב"מעבדה", ומטרתם לחקות את פעולת הקנאביס. חומרים אלה אפשרו ליצרניהם לבצע כל העת שינויים כימיים, וכשאותר בהם, לדוגמא, חומר בשם JWH, שהוכנס לפקודת הסמים המסוכנים, מצאו היצרנים מהר מאוד מענה בדמות חומר אח הדומה בהשפעתו. לרשות מערך יצרני חומרים אלה עומדת רשת מפותחת של מדענים, "שכירי חרב", שמרכיבים תרכובות חדשות, גם במטרה לתת מענה להגדרות המשתנות בחקיקה, וגם כדי לייצר חומרים חזקים יותר ויותר. השפעתם של חלק מאותם חומרים מגיעה לרמה החזקה פי כמה וכמה מהחומר הפעיל בצמח הקנאביס עצמו.

הפקודה האנאלוגית

הרשות האומית למלחמה בסמים ובאלכוהול בשיתוף משטרת-ישראל, משרד המשפטים, משרד הבריאות, משרד התמ"ת ומשרד הרווחה שוקדים על ניסוחו של חוק חדש, הפקודה האנאלוגית של הקנבינואידים הסינטטיים, שמטרתו להכניס לפקודת הסמים כל תרכובת, שמחקה את השפעת הקנאביס, ולנסות לתת לבעיה מענה חוקי רחב יותר.

הקנבינואידים הסינטטיים התגלו במהלך מחקרים על חומר ה-THC המצוי בקנאביס, היוצר תחושת שיכרון דומה לזו הנוצרת מה-THC, אך הם נבדלים מהקנאביס מבחינת הרכבם הכימי. עוצמת התחושות הנוצרות בהשפעתם חזקה בהרבה מזו של ה-THC, ובכך הם הופכים למסוכנים יותר. חומרים אלה החלו להופיע באירופה בשנת 2004, ותפוצתם התפשטה במהירות. צריכתם גורמת, בין היתר, להזיות, להקאות, לחוסר מנוחה (עצבנות) ולתופעות מסוכנות כגון עלייה בלחץ הדם ולדופק מואץ. במספר מדינות בארצות-הברית הוגדרו חלק מהקנבינואידים הסינטטיים כסמים אסורים, ובמדינות אחרות ביניהן בריטניה, גרמניה, צרפת, שוודיה, אוסטרליה, איטליה, אירלנד, רוסיה, לטביה ואוקראינה, נערכים תהליכים לקראת הגדרתם כבלתי חוקיים. גם בקנדה ובדרום קוריאה הוחל פיקוח על חומרים אלה. מדינת-ישראל היא בין המדינות הראשונות בעולם, המתאימות את פקודת הסמים למציאות המשתנה, בתיאום עם אנגליה, עם אירלנד ועם מדינת קנזס, בארצות-הברית.

ראש המשפחה

גורמי האכיפה והסוחרים מנהלים ביניהם משחק מוחות של חתול ועכבר. הסוחרים ממציאים חומר, החומר מוכנס לפקודה וחוזר חלילה. הרווח הכספי הוא הדבר היחיד שמעניין את

◀ **לרשות מערך יצרני החומרים
החדשים עומדת רשת מפותחת של
מדענים, "שכירי חרב", שמרכיבים
תרכובות חדשות, הן במטרה לתת
מענה להגדרות המשתנות בחקיקה, והן
כדי לייצר חומרים חזקים יותר ויותר**

מהחקיקה הבריטית ומהחקיקה האירית. חוק הנגזרות הצליח לתת מענה מסוים לבעיה, אך על מנת להתמודד עמה בצורה מקיפה יותר, יש צורך במענה משולב, שבבסיסו יעמוד חוק הקנבינואידים בנוסף לחשיבה מחודשת של כל גורמי האכיפה. עתה קמה החובה, לעשות מאמץ משולב, על מנת לתת פתרון כולל לבעיה זו, באמצעות הרשויות המקומיות (חוק רישוי עסקים), באמצעות משרד הבריאות ומשרד התמ"ת (פקחים) ובאמצעות משטרת-ישראל, המכס ורשות המסים. יש לחסום כל פרצה בחוק, על מנת להקשות על הסוחרים להפיץ את החומרים המסוכנים האלה, ובמקביל להרחיב את החקיקה ולהעמיקה. ▶

הסוחרים, והם לא בוחלים בשום צעד, על מנת להרוויח כמה שיותר. לכן, על משרדי הממשלה והרשויות לעשות ככל שניתן, על מנת לא להישאר מאחור במירוץ בלתי נמנע זה. מטרת תיקון פקודת הסמים המסוכנים, המתגבש בימים אלה, הינה להגדיר "שלד", שעליו תיבנה "משפחה" של חומרים אסורים. במידה שיתברר, כי בהגדרות חומרים אלה נכללים חומרים, שבהם משתמשים בתעשייה הלגיטימית, ואין בהם סיכון כסמים, הם יוצאו מהפקודה. השלד "ראש המשפחה", לא חייב להיות סם בעצמו, אך על הנגזרות שלו, התוספות על מבנה השלד, להיות בעלות השפעות, המחקות את אלו של ה-THC, שהינו החומר הפעיל בקנאביס. הגדרה זו מתבססת על ההגדרות הלקוחות

הן מאפשרות להעלות תמונות של מבצעי פשעים, ולהקל על גופי אכיפת החוק לזהותם ולהביאם לדין ◀ פיתוח נוסף שלהן יאפשר את איתורם המוקדם במרחב הקיברנטי, וימנע אירועי פשע מזוויעים ◀ הן גם מאפשרות למשטרות ברחבי העולם לנהל דיאלוג עם הציבור, ולמסור לו מידע חיוני בזמן אמת ◀ מדיה חברתית בשירות כחולי המדים

מקור חדש

◀ הדי וגשל ▶

ר' יחידת מידע וידע, האגף למדיניות ולתכנון אסטרטגי, המשרד לבטחון הפנים

לשימוש המותר במדיה החברתית בעבודה עם הציבור. גם רשות הגבולות במשרד להגנת המולדת בארצות-הברית ספגה ביקורת על כי סירבה להכניס לגבולות המדינה זוג צעירים בריטים, לאחר שניטרה שיחה שלהם בטוויטר, ובה כתבו בהלצה, כי "יהרסו את ארצות-הברית, ויוציאו את מרלין מונרו מקברה וירקדו איתה".

משטרת ונקובר בקנדה השתמשה בכלים של הרשתות החברתיות במהלך מהומות, שפרצו בעיר לאחר שקבוצת וונקובר קנאקס הפסידו בסטנלי קאפ ב-15 ביוני 2011. אנשים רבים צילמו את מי שביצעו פשעים במהלך המהומות, והעלו אלפי תמונות לדף פייסבוק, שנפתח במיוחד בידי גולשים שהתנגדו למהומות. משטרת ונקובר עשתה גם שימוש בטוויטר, וביקשה מאנשים להעלות גם שם תמונות של משתתפי המהומות במטרה להביא לזיהויים. תוך שעות מתחילת האירוע, הצטרפו אלפי אנשים, והעלו תמונות רבות של אנשים, המשחיתים רכוש ושודדים חנויות. תמונות אלה סייעו בידי משטרת וונקובר בחקירתה.

בסקר משווה, שערך האיגוד הבינלאומי למשטרה בארצות-הברית, נבדקו שש-מאות גופי אכיפת חוק בארבעים ושמונה ממדינות ארה"ב. מעל 92% מהמשטרות שם משתמשות ברשתות החברתיות. 74% מהמשטרות דיווחו, כי השימוש במדיה החברתית סייע להן במהלך חקירותיהן. כלי המדיה החברתית משמשים את גופי אכיפת

מפכ"ל משטרת ניו-יורק הצהיר לאחרונה, כי גורמי מודיעין בכירים בארגונו בוחנים את האפשרות להשתמש בכלי ניטור מדיה חברתית, על מנת לאתר עבריינים פוטנציאליים, כדוגמת היורה בתלמידי בית-הספר היסודי בארה"ב, באמצעות איתורם המוקדם במרחב הקיברנטי. הכלי יתבסס על פיתוח אלגוריתמים, שיהיה ביטויים, שרוצחים השתמשו בהם בעבר, על מנת לזהות את כוונותיהם העתידיות, ועל מנת לאפשר למשטרה ליצור עמם קשר סמוי, ולהתערב בתכניותיהם. בכך, אולי, ניתן יהיה למנוע מראש אירועים מזוויעים, כטבח שהתרחש אך לאחרונה בבית-הספר בעיירה ניוטאון.

ניטור השיח ברשתות החברתיות משמש את המשטרה ואת גורמי בטחון הפנים האחרים זה תקופה. משטרת ניו-יורק הקימה בשנת 2011 יחידה מיוחדת, אשר מתמחה באיתור חשודים בביצוע אירועים פליליים ואירועי טירור, ולאחרונה ביצעה מבצע מעצרים נרחב של חברי כנופייה, הודות למידע גלוי, אשר פרסמו חבריה ברשתות החברתיות.

אולם, לעתים, השימוש במדיה החברתית מוביל לביקורת ציבורית. קצין משטרה בברוקלין פתח ערוץ טוויטר מקומי, שבאמצעותו העביר מידע והתראות לתושבים אודות עברייני מין, אשר עברו להתגורר באזור שבתחומי אחריותו. לאור הביקורת הציבורית נסגר הערוץ, והוחלט, כי יש צורך בהפצת מסמך מדיניות, המתייחס

החוק בפעילות למניעת פשיעה, בחקירות ובמודיעין, בהעברת מידע חיוני לאוכלוסייה, במתן התראות חירום, ובפעילות לשיפור תדמיתם בקרב הציבור.

תגובה אוהדת

גם מחקר שנערך באירופה, ופורסם בדצמבר 2012, סקר את השימוש שנעשה במדיה החברתית במשטרות שונות ברחבי אירופה, והרגיש את היתרונות בשימוש במדיה חברתית על-ידי המשטרה. המחקר התבסס על מקרי בוחן ממדינות האיחוד האירופי, וציין

העומס על ערוצי התקשורת המסורתיים רב, המדיה החברתית יכולה להוות חלופה להצגת מידע עדכני בזמן אמת, ולאפשר קשר רצוף עם הציבור.

הסופה סנדי והטוויטר

לא רק המשטרה עושה שימוש במדיה החברתית אלא גם ארגוני חירום אחרים, כשירותי הכבאות של העיר ניו-יורק. אלה זכו להכרה רבה על השימוש המושכל שעשו בערוץ הטוויטר של הארגון במהלך הסופה סנדי, לשם העברת מידע חיוני בזמן אמת,

צילומים: shutterstock

כאשר מוקדי החירום כמעט קרסו מהמספר הרב של השיחות. סוכנות המחקר האוסטרלית CSIRO פרסמה לאחרונה מסמך אודות טכנולוגיות ושירותים דיגיטליים שהיא מפתחת, במטרה לנהל טוב יותר אסונות טבע ולהתמודדותה עמם. החוקרים ציינו, כי המדיה החברתית מהווה מקור מידע חדש, אשר מאפשר הזרמת מידע בלתי אמצעי, וקבלת מידע בזמן אמת. ניטור יעיל של הרשתות החברתיות על-ידי מערכת ההתרעה לחירום, אשר מבוססת על מידע מהרשתות החברתיות, בעיקר מהטוויטר, יאפשר קבלת מידע מקדים אודות אסון טבע אשר צפוי להתרחש ויאפשר לבחון את התנהגות האוכלוסייה בחתך גיאוגרפי. בנוסף, חדר המצב הלאומי להתמודדות במצבי חירום יוכל להתריע על אירועים חריגים, באמצעות מערכות אוטומטיות, המנטרות תנועה חריגה של ברשתות החברתיות (ציוצים בטוויטר) על-ידי איתור מילות מפתח, שהוגדרו מראש בפרקי זמן של חמש דקות. כך ניתן יהיה לבחון את המידע שמתקבל בזמן אמת מגורמים הנמצאים בשטח, לתייג את האירועים מבחינה גיאוגרפית, ולהעריך את מידת הפגיעה ואת התנהגות האוכלוסייה. המערכת גם תאפשר, באמצעות ניתוח חכם של הידיעות, לקבל נתונים נוספים משמעותיים בזמן אמת. ➤

את הקשיים ואת המגבלות, שנתקלו בהם גופי משטרה שונים בתחום המדיה החברתית וכיצד התמודדו עמם. מממצאי המחקר עולה, כי שוטרים במדינות רבות באירופה מצאו באמצעות מדיה חברתית מידע רב, אשר לולא מדיה זו, לא היה נגיש למשטרה. עוד עלה, כי תגובת הציבור לשימוש במדיה החברתית אוהדת ברובה, ומרמזת, כי שימוש כזה מייטיב עם המשטרה, מאפשרת לה לנהל דיאלוג עם הציבור, ולענות על שאלות של אזרחים באופן גלוי ונגיש לכול. בנוסף העלה המחקר, כי מכיוון שהרגלי צריכת המידע של הדור הצעיר משתנים, ומתבססים יותר ויותר על מידע מקוון, המדיה החברתית מאפשרת למשטרה לפנות לקהל יעד גדול, ואף להפנות אליו בקשות לזיהוי חשודים ולחיפוש נעדרים. המחקר מציין דוגמאות לשימושה של המשטרה המקומית במדיה זו ליצירת קשר עם הקהילה, ומצטט שוטרים, הנוהגים למסור מידע לקהילה באמצעות הפייסבוק והטוויטר בעת סיוריהם ברחובות הערים. המדיה החברתית, המעודדת שימוש בשפה לא רשמית, מאפשרת למשטרה לשתף את הציבור בחדשות טובות, בתרבותה הפנימית ואף בחוויות יומיומיות, המציגות אותה כארגון אנושי ואת השוטר כמי שניתן לסמוך עליו. זאת ועוד – בעת חירום, כאשר

זה (לא) רק ספורט

גיל חורב

דובר עיר ללא אלימות,
המשרד לבטחון הפנים

בשנים האחרונות, מגרשי הכדורגל הפכו לאחת מהזירות, שבהן מתרחשים אירועי אלימות קשים. פרשני ספורט, קרימינולוגים וסוציולוגים מנהלים ויכוח ער האם הדרך למניעת אלימות במגרשי הכדורגל עוברת בהגדלת מספרם של אנשי המשטרה במגרש, או שמא דרך זו רק מגבירה את המתח ואת העוינות. עם זאת, אלו וגם אלו מסכימים, שטיפול שורש בבעיה אינו מצוי רק בתחום האכיפה, אלא מצריך מאמץ מערכתי רב וחשיבה לטווח ארוך.

במטרה לצמצם את מעורבותם של מתבגרים באלימות, במעשי ונדליזם ובפשיעה, התגבשה במשרד לבטחון הפנים, במסגרת פרויקט עיר ללא אלימות ובשיתוף הקרן לידידות, בראשות הרב יחיאל אקשטיין, תכנית מניעה מבוססת ספורט, ההופכת מאמני כדורגל ומדריכים לסוכנים של מניעת אלימות ושל יצירת תשתית קהילתית, המאפשרת קשר מירבי בין המשתתפים לבין הקהילה, שבה הם חיים.

במהלך האימון, עובדים המדריכים עם הנערים על פיתוח מיומנויות כשליטה עצמית, עבודת צוות, התמודדות עם כישלון, שמירה על בריאות וכן על ערכים ככבוד לקבוצה היריבה, שלילת גזענות ואלימות מכל סוג שהוא, עזרה לזולת והתנדבות בקהילה. כתנאי להשתתפותם בתכנית, מתבקשים

מגרשי הכדורגל, שהפכו לזירות אלימות, משנים את פניהם ◀ שליטה עצמית, התמודדות עם כישלון, שלילת גזענות ואלימות וכבוד לאחר הם עתה "השחקנים הראשיים" ◀ במגרשים ממשיכים להפגין יכולות וכישורים, אך לצדם מתקיימים גם "משחקי ידידות" ◀ על התכנית למניעת אלימות בספורט ◀ פלטפורמה אסטרטגית לצמצום מעורבות של מתבגרים באלימות ובהתנהגויות סיכון

לוודא, שבני-הנוער שנוטלים חלק בתכנית, אינם נמצאים במסגרת ספורטיבית אחרת. רבים מהם מצטרפים לתכנית רק לאחר קבלת המלצתו של מדריך עיר ללא אלימות, שמועסק בבתי-הספר. בצורה זו ניתן לוודא, שלתכנית מצטרפים רק בני-נוער, שיפיקו מהשתתפות בה את המירב.

בועטים את הגזענות

נדרש נוסף בתכנית הוא מתן אפשרות להפגנת יכולות וכישורים של צעירים בטורנירים ובליגות שכונתיות, בליגות של היישובים עצמם, בליגות מחוזיות ובליגות ארציות. לצד ליגות אלה כבר התקיימו במהלך החודשים פברואר ומרץ השנה גם "משחקי ידידות" בין קבוצות מהמגזר היהודי ולבין אלו מהמגזר הערבי, במטרה לקדם סובלנות, שיתוף פעולה ודחייה של כל אמירה גזענית, דווקא באמצעות השפה המשותפת לכולם – האהבה לכדורגל. "בחודשים הקרובים יורחבו משחקי הידידות לכל רחבי הארץ, במטרה להשתמש באהבה לכדורגל לקידום דו-קיום", אומר אסף כגן, רכז הפרויקט. בדומה לליגת השכונות, גם משחקי הידידות מלווים בפעילות ערכית, שאותה מגבשים בני הנוער עצמם, ומעבירים לפני האימון לשתי הקבוצות שיעור, העוסק בנושאים מגוונים, ביניהם סובלנות, כבוד הדדי, דרכים למניעת אלימות, נזקי הסמים והאלכוהול, דרכים להפגת דעות קדומות, סטיגמות ותופעות של גזענות.

הנערים לקחת חלק בפעילות קהילתית יזומה, ולהעביר לחבריהם שיעורים בהתמודדות נכונה עם גילויי אלימות ושנאה, התמודדות עם פיתוי לשתיית אלכוהול ושימוש בסמים ובעיקר – כבוד לאחר. בפרויקט זה ההשקעה בעתיד היא כפולה. במקום להסתובב ברחובות ולהיות חשופים לאלימות ולהתנהגות אנטי חברתית, בני-נוער נמצאים במסגרת איכותית ומבוקרת. בנוסף, התכנית מאפשרת את הקמתו של דור חדש של שחקני כדורגל ושל אוהדי כדורגל, שייטלו חלק בספורט פופולארי זה, תוך הפגנת כבוד ליריב, סובלנות, איפוק ושלילת אלימות מילולית ופיזית כאחד.

התכנית מופעלת כיום בשישים ואחד יישובים ברחבי הארץ, ונוטלים בה חלק כאלף וחמש-מאות בני-נוער, והיא מהווה פלטפורמה אסטרטגית לאומית לצמצום מעורבות של מתבגרים באלימות ובהתנהגויות סיכון. מאמני הספורט עוברים הכשרות מיוחדות, המקנות להם כלים לזוהות מצוקות בקרב המשתתפים בפעילות, להבין את צרכיהם, ולהפנותם לגורמי הייעוץ והטיפול בקהילה. "תכנית זו מאפשרת גם לרשויות המקומיות להעניק מסגרת נוספת לבני-נוער שאין להם מסגרת אחרת מחוץ לשעות הלימודים", אומר מנהל תכנית עיר ללא אלימות במשרד לבטחון הפנים תא"ל (במיל.) דני שחר. "תכליתם של הקריטריונים, שגובשו בשיתוף הקרן לידידות,

זה שנים הוא מהלך על החבל הדק שבין עשייתו המקצועית, כסניגורם של נאשמים, לבין כס השיפוט – הוא מצליח לשלב בעבודתו, במידתיות הראויה, את השקפת עולמו, ועומד בפני פיתוי הכניסה לחיים הפוליטיים – מקצועיותו ונסיונו חושפים את צערו על תופעת הודאות השווא, והוא אינו מהסס לבקר קשות את הפרקטיקה של עסקאות טיעון – עו"ד ציון אמיר. שיחה פתוחה

על קו

ענת בשן

הפוליטיים. מקצועיותו ונסיונו חושפים את צערו על תופעת הודאות השווא, המוכרת לו מעבודתו ארוכת השנים, והוא אינו מהסס לבקר קשות את הפרקטיקה של עסקאות טיעון. "הפסיקה נוהגת לקרוא לכך 'כורח בל יגונה'. לטעמי, כבר עברנו את הקו האדום, וזהו, בהחלט, כורח מגונה. הוא פוגע בחזקת החפות של אנשים, ודוחק אותם להודות במעשים קלים, רק משום שהם מפחדים מתוצאתו הסופית של המשפט, במידה שיתנהל". לדבריו, גם במהלך חקירות משטרתיות, עוד לפני גיבושו של כתב אישום, אנשים מודים במעשים שלא עשו. "התופעה אמנם אינה רחבה, אבל היא מקרים, חלקם מפורסמים מאוד, ביניהם פרשת מע"צ, פרשת ברנס, שהורשע על-פי הודאתו ברצח, פרשת עיזאת נפסו ופרשת המחתרת היהודית השנייה, שבמהלכם הודו נחקרים במעשים שלא עשו. ראיתי נאשמים, שעמדו בדילמה הבלתי אפשרית כמעט, האם ללכת למשפט עד לסיומו, או להודות באישום מרוכך יותר במסגרת עסקת טיעון. החרדה והפחד מפני הרשעה חמורה, יכולים להוביל נאשמים להודות במעשים שלא עשו, כדי להקטין את הסיכון שבפניו הם עומדים". עניינו של משה קצב, שאותו ייצג במשפטו, מחדד את ביקורתו של עו"ד ציון אמיר על עסקאות

ה"הניסיון האנושי מלמד, שאין אפשרות לקיים חברה צודקת וחופשית באמצעים פסולים. על כן, גם המאבק לעשיית צדק חייב להתנהל על-פי כללי משחק, השומרים על הוגנות. כאשר מופרת זכותו של נאשם להליך הוגן, ניתן להגיע אף לזיכוי, במנותק לחלוטין מהשאלה, האם ביצע את העבירות המיוחסות לו אם לאו", כך עורך-הדין ציון אמיר. "אני, עצמי, משתדל לצמצם את הפער, שבין עשיית משפט פורמאלית לבין עשיית צדק, ושואף להאחדתם של שני קטבים אלה. אני מאמין, שאם פועלים לפי כללי המשחק, תוך שמירה אדוקה על זכויות הפרט, ניתן להגיע לעשיית צדק, ואינני רואה סתירה בין דברים אלה".

חשיפתו התקשורתית הראשונה של עורך-הדין הפלילי ציון אמיר הייתה לפני שלושים שנים, במחצית הראשונה של שנות ה-80, כשייצג את כנופיית ליפתא, שתכננה לפוצץ את כיפת הסלע. מאז, ייצג אישי ציבור ולהבריל – עבריינים ידועים. זה שנים הוא מהלך על החבל הדק שבין עשייתו המקצועית, כסניגורם של נאשמים, לבין כס השיפוט, מצליח לשלב בעבודתו, במידתיות הראויה, את השקפת עולמו, ועומד בפני פיתוי הכניסה לחיים

טיעון. "כולם דחקו בו, מכל מעגל אפשרי שהקיף אותו - חבריו, משפחתו ואפילו אנחנו, עורכי-דינו - להסכים להסדר טיעון, שכן הוא לא הכיר את מערכת המשפט ואת הסכנות הטמונות בה. ואכן, הוא הסכים לקבל את הסדר הטיעון, אך לא היה שלם עמו. ברגע המכריע, כשעמד בפני שלושה שופטים בבית-משפט השלום, שהיו אמורים לאשר את הסדר הטיעון, ויכול היה ללכת לביתו ללא עונש, הוא החליט לעשות פניית פרסה, הודיע לשופטים, בתוך האולם, על ביטולו של הסדר הטיעון, והביע את רצונו להישפט, על מנת להוכיח את נקיון כפיו. הדבר לא היה מתרחש", מדגיש עו"ד ציון אמיר, "לו לא היינו שבויים בתוך ההליכים המשפטיים, שברובם המכריע מסיימים ללא משפט אלא בהסדרי טיעון. לשם כך אין

צורך במערכת משפט, שעולה מיליארדי שקלים, ומסיימת בצורה כזו סכסוכים בין המדינה לבין האזרח". במקביל, לדבריו, יהיו מי שיטענו, כי מערכת אכיפת החוק פועלת באופן יעיל מאוד, ומביאה לשיעורי גילוי וחשיפה גבוהים. הפרקליטות, מבחינתה, מבצעת תהליך סינון נוסף לפני הגשת כתבי אישום, והתוצאה היא, שרוב רובם של כתבי האישום מוגשים על יסוד תשתית ראייתית מוצקה ואיתנה. לפיכך, יאמרו, שאין פלא, שאנשים מודים במסגרת הסדרי טיעון. "טענה זו אולי שובה את הלב", משיב כנגדה עו"ד ציון אמיר, "אך קשה לי להאמין, שאחוז ההצלחה של מערכות בכלל ושל המערכות השלטוניות בפרט הוא גבוה כל כך, והן פועלות כמעט ללא תקלות".

תהליך כפול

אי אפשר, לטעמו של עו"ד ציון אמיר, להתעלם מקיומה של התקשורת בחברה המודרנית, שהרי זהו עידן, הנשלט על-ידי זרימה קבועה של מידע. "כל אזור חשוף לנתונים, המתקבלים דרך כל כלי תקשורת אפשריים - אינטרנט, רשתות חברתיות, עיתונות כתובה ועיתונות אלקטרונית - ובמשפטים של אנשים ידועים, מטבע הדברים, התקשורת מגלה עניין רב מאוד. הסיקור שלה חורג, לעתים, מכל פרופורציה, ומפשיט כל איש ציבור מכל ההגנות שלו. הוא צריך להתמודד פעמים רבות עם חשיפת חייו הפרטיים ועם תחקירים הנערכים עליו, המגלים כל פרט ופרט, ולא רק את פרטי החקירה הקונקרטיים. במצב כזה", מוסיף ואומר עו"ד ציון אמיר, "הנטייה האנושית היא לחשוב, שמתקיים תהליך כפול ומקביל של משפט - זה המתנהל ברחוב, בתקשורת, בזירה הציבורית, וזה ה'אמיתי', המתנהל בין כותלי בית-המשפט". ייתכן, לדבריו, שאין מנוס מניהולו של הערוץ המקביל בתקשורת, אך דעתו אינה נוחה מכך, בלשון המעטה, מכיוון שבבית-המשפט המאבק המשפטי מתנהל על-פי כללים נוקשים מאוד ועל-פי דיני הראיות, וכללי המשחק שואפים להעניק לנאשם הליך הוגן. "שם", מציין עו"ד ציון אמיר, "אני רגוע יותר, כי בבית-המשפט יושבים אנשי מקצוע, המאפשרים לנאשם לומר 'איני אשם' ולנמק זאת. בזירה המקבילה - כל דאליים גבר. אין בה כמעט כללי משחק, והיכולת להתגונן בפני 'שיטפון של מידע' שאינו מבוקר - קטנה מאוד. שם, הנאשם עלול להיחשף למעשה לינץ' ציבורי". על

התפר

אילוסטרציה

התהליך לקשה. סברתי, שהיה נכון להשמיע את הראיות הדרמטיות רק במהלך המשפט. הן היו יכולות להיות קלף מנצח, ולמוטט, ככל הנראה, את הטענות, שהועלו נגד קצב במשפטו. קצב סמך כל העת על היועץ המשפטי לממשלה, אך אני סברתי, שמכיוון שמדובר במערכות, שאינן מנותקות מרגשות ומסדר יום, צוות החקירה והעושים האחרים במלאכה יכולים להתמודד עם ראיות דרמטיות, לקיים סביבן 'חקירה משלימה', ולאפשר לעדים להגיע, בבוא היום, מוכנים לחקירה, שבה היו אמורות להישאל השאלות

בפעם הראשונה. אני מצטער צער רב על שמש קצב הצליח לכפות את דעתו בוויכוח בשני נושאים אלה, ולדחות את דעתי".

כן ולא

קיים מתח קבוע בין רצון החברה, כל חברה, להגן על עצמה מפני מעשי עבירה בכל האמצעים העומדים לרשותה, לבין מי שרוצים להיאבק על שמם הטוב, ולשמור על ד' אמותיהם. במאבק זה

כן, לדבריו, התפתחה דוקטרינת ה'הגנה מן הצדק', המאפשרת לאדם, שכבר נשפט שפיטה ציבורית-תקשורתית, ליהנות מהגנתה במסגרת טענות, שיעלה בבית-המשפט. הדבר אינו פשוט ואינו מתאפשר באופן אוטומטי, אך בתי-המשפט היום, לפי עו"ד ציון אמיר, קשובים יותר ויותר לעניין זה במסגרת ההלכות שנקבעו בבית-המשפט העליון. "במציאות כזאת, אני, כעורך-דין, צריך למצוא את שביל האמצע, את האיזון ואת ההתנהלות המידתית. לדעתי, מרכז הכובד צריך להיות בבית-המשפט, ואין להיגרר, יתר על המידה, לזירה הציבורית התקשורתית, זולת אמירות, המתחייבות בנסיבות העניין. מנסינו, התנהלות לא מבוקרת בזירה התקשורתית, מזיקה לעניינו של הנאשם, ויש להימנע ממנה".

◀ "לקוח קשה מעורב לחלוטין בתהליך המתנהל נגדו, אך דווקא מעורבות שכזו ממריצה את עורך-הדין. התהליך מזכך את קו ההגנה, ומביא אותו למיצוי מלא ונכון"

החלטה מנוגדת

מסיבותיו שלו, עו"ד ציון אמיר אינו מעוניין לעסוק בשורשי הדיון בנושא "לקוח קל" ו"לקוח קשה", אך לטעמו, ההבדל ביניהם נובע ממידת מעורבותו של כל לקוח ולקוח בהליך המשפטי. "לקוח קל", הוא אומר, "אינו מעורב יתר על המידה, זולת במקומות שהדבר הכרחי בהם. לקוח קשה מעורב לחלוטין בכל רגע ורגע בתהליך המתנהל נגדו. יש לו מה להגיד על כל דבר, והוא מתווכח על כל דבר. אך דווקא בגישתו זו יש כדי להפרות את תהליך הכנתו למשפט". מעורבות שכזו, לדבריו, ממריצה את עורך-הדין, יש בה סיעור מוחות חיובי, מתקיים ויכוח פנימי בין צוות ההגנה, ונשמעות דעות מנוגדות. התהליך מזכך את קו ההגנה, ומביא אותו למיצוי מלא ונכון. הקושי הוא, כאשר לקוח כזה מקבל החלטה, המנוגדת לתפיסה הבסיסית של עורך-דינו. "בפרשת קצב", אומר עו"ד ציון אמיר, "היו מקרים אחדים, שבהם הוא לא קיבל את דעתי, ביניהם אי קבלתו את הסדר הטיעון שהוצע לו, והתעקשותו להגיש את ראיות ההגנה בשלב החקירה ובשלב השימוע, שנערך לו בפני היועץ המשפטי לממשלה, למרות התנגדותי. בכך הפך

◀ "ניתן להיות עורך-דין טוב

גם בלי להאמין בקו ההגנה של הלקוח.

אמונתו של עורך-דין בלקוח שלו

צובעת את עבודתו בגוון אותנטי יותר.

אמונה זו, לפעמים, גם מחלחלת

לתהליך עצמו"

תמיד תעמוד השאלה, האם לעיתונות, במסגרת זכות היסוד לחופש מידע ולחופש ביטוי, מותר לפרסם את כל שעולה על דעתה. "קיימת התנגשות קבועה בין ערכים אלה בכל חברה", אומר עו"ד ציון אמיר. "ערכים, כדרכם, אינם מוחלטים. חברות מקדשות, כל אחת, ערכים מסוימים, כדוגמת ערך קרושת החיים או ערך השמירה על הפרטיות. מתח זה מוליד השקפות עולם, והשאלה היא, האם זו יכולה להשפיע על דרך ייצוגו של עורך-דין את הלקוח שלו. התשובה לכך היא כפולה – כן ולא. בכל המקרים, שהדבר אינו נדרש בהם, אני מתמודד עם הדילמות המשפטיות באופן טכני-פרקטי – האם נעברה עבירה, והאם התקיים יסוד נפשי לכך, ועל בית-המשפט להכריע במשוואה הזו. אך הייתי רוצה לראות גם צד ערכי בעבודה זו, בשילובה של השקפת עולם במינון הנכון, במידתיות ובמקרים הנכונים, ובניהול המאבק מתוך עמדה ערכית-אידיאולוגית. יש לנסות להעביר לא רק את המסר המשפטי 'הרדוד והפרימיטיבי', אלא גם להביא בפני בית-המשפט את זכויות האזרח, ולברוק האם הן נפגעו אם לאו". לטעמו של עו"ד ציון אמיר, הדבר אינו צריך לקרות בכל תיק, אך במקרה של הפושע הנאצי ג'ון דמיאניוק, למשל, במקרה של פשעים נגד האנושות או בתיקי עבריינות אידיאולוגית – אם ינהגו בהשקפת עולם (היכולה להיות גורם מבלבל בעת ההליך המשפטי), במינון הנכון ובמקום הנכון, היא יכולה להיות ה"דלק", המניע את ההגנה. "בנוסף", אומר עו"ד ציון אמיר. "ניתן להיות עורך-דין טוב גם בלי להאמין בקו ההגנה של הלקוח. אמונתו של עורך-דין בלקוח שלו צובעת את עבודתו בגוון אותנטי יותר. אמונה זו, לפעמים, גם מחלחלת לתהליך עצמו".

חשש לשלומם

לאורך השנים, עו"ד ציון אמיר חשש לא פעם לשלומם של מי מלקוחותיו. לאחרונה הוא נפגש עם אחד מראשי הערים, שנחקר על-ידי המשטרה, וראה לפניו איש אמיד מאוד וחזק מאוד. "הבטתי עליו כשדיבר עמי, ואמרתי לעצמי, שהוא נחקר בלתי נוח למשטרה – לא ניתן לשבור אותו, והוא אינו סודק את החומות שהוא מוקף בהן. הוא מתמודד עם החקירה בדרכו, ואומר את מה שהוא חושב. אך באותו זמן עברו מול עיני תמונותיהם של אנשים אחרים שייצגתי, חלקם ידועים יותר, חלקם פחות, ונוכחתי בחרדה שמשקפה מעיניהם מתנאי הכליאה, ממעמד החקירה, מהמצב שאינם מורגלים בו. אנשים כאלה מועדים לפורענות, וחבטה שכזו יכולה לרסק אותם. על כן, מערכת אכיפת החוק משתדלת להקפיד שלא תקרנה תקלות, ולהפחית עד כמה שאפשר את מספר מקרי התאבדויות בנסיבות כאלה". חברה נאורה, לפי עו"ד ציון אמיר, נבדלת מזו שאינה נאורה ביכולתה להתייחס בצורה אנושית לאנשים, שנמצאים מאחורי חומות הכלא. על המדינה, לדעתו, להקצות תקציבים מתאימים, לשם הקמתם של בתי-מעצר ובתי-סוהר ראויים. "תנאי המאסר במקומות רבים הם בלתי מתקבלים על הדעת. אדם נורמאלי אמור להשתגע שם. תכלית חיינו על פני האדמה היא לעשות הכול, על מנת לא לפגוע בזכויות אדם שלא לצורך ובאופן לא מידתי. חברה ללא חמלה היא חברה אכזרית".

פיתוי לא קטן

עו"ד ציון אמיר מודה, שאכן קיים לפניו פיתוי לא קטן בכל הקשור ללבישת "גלימת השופט", ולהנחלת השקפתו המשפטית והחברתית דרך פסקי-הדין, אך עד עכשיו, לפחות, דרך חייו הובילה אותו למקומות אחרים. "אינני מתחבט כרגע בשאלה זו, שכן אני נמצא בליבה של העשייה בעבודתי, לא רק כעורך-דין. אני נוטל חלק בהרצאות ברחבי הארץ, בכינוסים מקצועיים ובמפגשים אחרים בפני סטודנטים או בפני בני-ישיבות, ובהם אני מנסה להנחיל את השקפתי החברתית בנושאים החשובים בעיני, שכן הקיטוב בחברה הישראלית מדאיג, והייתי רוצה לראות אותה שוויונית יותר". ובאשר להליכה לפוליטיקה, הרי שלדבריו, הוא נמצא כל הזמן על קו התפר בין עבודתו לבין חציית הרוביקון, והליכה לחיים ציבוריים-פוליטיים. "אינני בטוח שאני כבר בשל לגמרי לעזוב הכול, ולהתמסר באופן מוחלט לפעילות שכזו. לא אלך על תנאי. כשאחליט לפנות לחיים הפוליטיים – אעזוב את כל עשייתי עד היום. אכן, פנו אליי גם בכירים מאוד במערכת הפוליטית והיו אפילו הצעות מפתות מאוד, אך לנוכח ראייתי את הקורה במערכת הזאת, הדבר אינו מפתה במיוחד, כרגע. ייתכן, שאשקול זאת בעתיד".

לא נח לרגע (המשך מעמוד 7)

בו זמנית על העורף, ויש לטפל גם בנושא זה. לטעמי, הוא אומר, "כל הפעילות הקשורה לעורף צריכה להיות באחריות המשרד לבטחון הפנים, שכן הצבא עוסק בכל הקשור לגבולות המדינה ומחוצה להם, והמשרד שבאחריות עוסק בכל הקשור לבטחון פנימה מהגבולות".

החלטות מתקנות

בהתייחס לתכניותיו בקדנציה השנייה לכהונתו כשר לבטחון הפנים, השר יצחק אהרונוביץ לא נח לרגע. לדבריו, הוא אינו הולך לישון לפני שחשב מה השיג או קידם במשך היום, ולפני שיתכנן את המהלך ליום הבא. מעבר לנושאי הליכה, שבהם הוא מטפל כבר מהקדנציה הראשונה לכהונתו, כדוגמת שדרוג שירותי האכיפה במגזר הערבי, מלחמת חורמה כבריונות ובקטל בכבישים, והכפפת שירותי החירום וההצלה למשרד לבטחון הפנים, הוא בוחר להתמקד בקדנציה זו בתחומים הבעייתיים, שעל סדר היום הלאומי, ביניהם תופעות הגזענות, הדרת נשים, שביתות רעב של אסירים בטחוניים וצמצום מספר כלי-הנשק שבידי הציבור. חלק מתחומים אלה אינם באופן מובהק תחת אחריותו, כדוגמת פעילות אנרכיסטים במוקדי חיכוך באזור יהודה ושומרון וב"עוטף ירושלים", או פשיעה לאומנית, המתבצעת, ברובה, במוקדים, שבהם הריבון הוא צה"ל, והאחריות היא של הצבא ושל השב"כ. למרות זאת, במקום שהוא מזהה פער בין היקף התופעה והשלכותיה על המדינה ועל הציבור לבין האכיפה ויכולת מיגורה, הוא נוקט גישה אקטיבית, ורוותם את היתרון היחסי שיש למשטרה, המצטיינת, לדבריו, במגוון רחב של יכולות. "אינני נרתע מקבלת החלטות, גם 'החלטות מתקנות', שמטבען מעוררות דיון ציבורי סוער, כדוגמת הכרזה על מבצעי פשיעה לאומנית כעל חברי ארגון טירור", הוא מדגיש. "ההחלטות מתקבלות רק לאחר איסוף קפדני של הנתונים, ניתוחם והיועצות מלאה עם הדרג הביצועי, ואיננן מושפעות מ'סערות' תקשורתיות".

בנוסף, ממשיך ומדגיש השר יצחק אהרונוביץ, "היה לי חשוב מאוד לא לאפשר פגיעה בכספי הפנסיה של גמלאי המשטרה ושירות בתי-הסוהר, וכך אכן הוסכם עם שר האוצר. אעשה כל שביכולתי, כדי שהגמלאים יקבלו גם תוספת תמריץ, ולשם כך הוסכם עם מזכ"ל ההסתדרות, עופר עייני, להתנתק בעניין זה מצה"ל".

לאחר שאושר תקציבו של המשרד לבטחון הפנים לשנה וחצי הקרובות, הנחה השר יצחק אהרונוביץ את משטרת-ישראל להמשיך ולטפל בכל משימותיה, ובעיקר בפשיעה הלאומנית, כמו גם בפשיעת הסייבר, העלולה לסכן את כל המערכות החיוניות במדינה, ולעניין זה הוא אף הורה להקים יחידה חדשה בלהב 433 שתמנה חמישים שוטרים.

◀ "היה לי חשוב מאוד לא לאפשר פגיעה בכספי הפנסיה של גמלאי המשטרה ושירות בתי-הסוהר, וכך אכן הוסכם עם שר האוצר"

תפיסת עולם

"לפי תפיסת עולמי", מסביר השר יצחק אהרונוביץ, "כל מערכות החירום במדינה צריכות להיות תחת משרד אחד, שכן הן משטרת-ישראל, הן הרשות הארצית לכיבוי ולהצלה והן מד"א מגיעים ביחד ראשונים לזירת אירוע. בכוונתי להמשיך ולפעול כדי להכפיף את מד"א, מבחינה מבצעית, למשרד לבטחון הפנים, ולהקים בו מרכז חירום לאומי. ראש הממשלה אישר זאת עקרונית, ובימים אלה נערכת עבודת מטה סדורה בנושא".

ההחלטה להקים משרד להגנת העורף היא, לדבריו השר יצחק אהרונוביץ, החלטה פוליטית-מדינית של ראש הממשלה. "אכן, קיים איום של נפילת עשרות טילים, במוקדים שונים

נקודת מפנה 7

תרגיל החירום הלאומי "נקודת מפנה 7", שנערך בשבוע האחרון של חודש מאי, התמקד בתרחיש מלחמה כוללת ושימוש בנשק לא קונבנציונאלי. בתרגיל השתתפו כלל רשויות החירום במדינה, ובמסגרתו תורגלו תרחישים של נפילות טילים, פינוי נפגעים לבתי-חולים וקליטתם בהם, טיפול בחללים והבאתם לקבורה. תרגיל "נקודת מפנה 6", שנערך לפני כשנה, התמקד בתרחיש של רעידת אדמה חזקה.

דוברות המשרד לבטחון הפנים

חוגג שישים שנה

בימים אלה ציין משמר-הגבול שישים שנים להיווסדו. במרוצת השנים הוקמו במשמר-הגבול מרחבים, יחידות כלבנים, יחידות חבלה, יחידות בילוש, יחידות לטיפול בהפרות סדר, יחידות ביטחון שוטף, יחידות מסתערבים והיחידה המיוחדת ללוחמה בטרור (ימ"מ). במשך השנים נוספו לכוחות הפעילים גם פלוגות מילואים ואלפי מתנדבים מכל רחבי הארץ. במשמר-הגבול משרתים היום כשבעת-אלפים שוטרים, בני כל הדתות והמגזרים - יהודים, דרוזים, מוסלמים ונוצרים, כמחציתם בשירות סדיר והיתר-בשירות קבע. הדי וגשל, ר' יחידת מידע וידע, המשרד לבטחון הפנים

ארגז כלים

מודל מניעת פשיעה נותן מענה קונספטואלי - יישומי לתופעת פשיעה ספציפית כדוגמת ונדליזם כלפי רכוש ציבורי, אלימות במקומות בילוי או מניעת קורבנות של עבירות מין. המודל מבוסס על עקרונות של מניעת פשיעה, כגון עיצוב סביבתי, עיצוב התנהגותי ומיגון טכנולוגי ואלקטרוני. לאחרונה הוציא לאור אגף חברה ומניעת פשיעה במשרד לבטחון הפנים ספר, המהווה "ארגז כלים" מגוון של מודלים ופרויקטים למניעת פשיעה ואלימות, המיושמים ביישובים, שבהם פועלת מצילה ברחבי הארץ. הדי וגשל, ר' יחידת מידע וידע, המשרד לבטחון הפנים

מוקד רואה

בעיר לוד החלו לפעול מצלמות אבטחה של תכנית עיר ללא אלימות בשישה אתרים שונים, שהגדירו משטרת-ישראל והמשרד לבטחון הפנים. המצלמות מחוברות למוקד רואה, שמאויש במקדנים עשרים וארבע שעות ביממה, שבעה ימים בשבוע. עד חודש אוגוסט השנה יתקנו 120 מצלמות בעשרים אתרים נוספים. עלותו של פרויקט זה היא 4.7 מיליון שקלים, כמחציתו במימון המשרד לבטחון פנים, וחלקו האחר במימון של משרדי ממשלה אחרים ומקורות עצמאיים של העיר. גיל חורב, דובר עיר ללא אלימות

תדלקת - אבל לא באלכוהול עמ' 30

המשרד לביטחון הפנים

סרקו את הברקוד

